

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks, in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd. Aan de geabonneerden in de Nederlandsche Overzeesche Bezittingen, wordt de Jaargang, uit hoofde van de 40 pCt. rabat voor transport-, assurantie- en commissie-gelden, tegen de betaling van f 8,50 afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden *erachterij* aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Directeur, den kapitein VAN RIJNEVELD, van de rijdende artillerie, te Breda, met het opschrift: *voor den Militairen Spectator*.

I E T S

OVER

DE BERG-ARTILLERIE

IN

NEËRLANSCH INDIE.

Met eene plaat.

De onwetendheid, waarin de officieren van het leger hier te lande bijna algemeen verkeerden, omtrent de zamenstelling; het voorhanden en in gebruik zijnde krijgsmaterieel, de bijzonderheden, den aard van verpleging, de huisvesting, behandeling, zamenstelling en wijze van oorlogvoeren van het Oost-Indische leger, heeft bij velen den wensch doen opkomen, om over al deze zaken eenige mededeelingen te ontvangen. Het ware zelfs te wenschen, dat alles wat onze Oost-Indische krijgskameraden aanging, ook hier te lande bekend gemaakt werd, vooral nu de lust om het vaderland in die gewesten te gaan dienen, algemeener wordt. Ook voor het onderwijs op de Militaire Akademie was dit zeer noodzakelijk. Daarom was het ons hoogst aangenaam, door den verdienstelijken Oost-Indischen artillerie-kapitein *Seelig*, in staat gesteld te worden, om, voor 't minst, een gedeelte van het artillerie-materieel, aldaar in gebruik, te leeren kennen, terwijl hij ons andere belangrijke mededeelingen heeft toegezegd. Bij het toebrengen onzer erkentenis, aan den kundigen man, voor zijne loffelijke bemoeijingen ten dienste zijner vaderlandsche krijgsmakkers, durven wij de gegronde hoop koesteren, dat dit voorbeeld door andere zijner Oost-Indische kameraden zal gevolgd worden. De opneming van dit artikel zal op nieuw doen zien, welke diensten de *Militaire Spectator* kan bewijzen, wanneer zijne pogingen door eene krachtige tezamenwerking worden ondersteund. Ook dit vertoog zal eene *blyvende waarde* behouden, en kunnen medewerken, om eenige meerdere belangstelling in onzen arbeid in te boezemen.

De Redactie.

De krijgsverrigtingen onzer troepen, sedert de Oud-Nederlandsche vlag zich weder als beheerscheresse des Indischen Archipels had getoond, bepaalden zich tot demping eeniger onlusten te Malacca, Riouw, in het Bantamsche, Cheribonsche en in den oorlog tegen den sultan van Palembang. Alle deze oorlogen, welke door strandgevechten beslist werden, hadden ons nog geene behoefte doen gevoelen aan berg-geschut, toen in 1824 eene expeditie werd uitgerust tegen de Bonieten op het eiland Celebes.

De landelijke gesteldheid van het eiland Celebes, deed voor het eerst denken aan de vervaardiging van een ligt vervoerbaar geschut, en daartoe werd als het geschiktste gekozen, ligt geschut, te vervoeren op de affuiten, aangeduidt in het Handboek voor artillerie-officieren van *Scharnhorst*, en aldaar voorkomende onder den naam van *amusetten*.

Bij de voornoemde expeditie werden alzoo gevoegd, vier dezer affuiten, in den constructie-winkel te Sourabaja vervaardigd, en sedert dien tijd bij de Indische artillerie bekend, onder den naam van *draagbare affuiten*. Later, toen, in 1825, de oorlog op Java uitbrak, werden er ook van deze affuiten voor de artillerie te velde vervaardigd, en daar men vermeende, dat 5 € kanons te zwaar ten vervoer zouden zijn, voo werden deze gemonteerd met metalen kanons van 1 en 2 € , onder welke laatste men er trouwens vindt, die bijna 500 € Amsterdamsch wogen. Men heeft ook beproefd handmortieren op deze affuiten mede te voeren; doch dit is spoedig buiten gebruik geraakt.

Met deze kanons van 1 en 2 € , is men in den Javaschen oorlog, den vijand in bijna ondoordringbare oorden gevolgd, en ontdekte men al spoedig de gebreken, welke de draagbare affuit tegen eenen langdurigen veldtocht onbestand maakte.

Reeds in den aanvang des veldtochts, werd de houten as met ijzeren scheen, vervangen door eene ijzeren as, welke in het houten aslijf werd ingelaten en met asstropen en opsluitijzers werd bevestigd.

Het rigtingswerktuig bestond aanvankelijk, in een aan den druifhals, met de scharnier bevestigde ijzeren pen, welke, door het stelkalf op en neder bewogen werd; dit werd vervangen

door een stelschroef met moer, even als bij de veld-affuiten. De verbeteringen volgden elkander vrij spoedig op, tot dat eindelijk in 1829, de schuifboomen werden afgeschaft en vervangen door sterkere vaste boomen; en wel omdat de ondervinding had geleerd, dat de schuifboomen nimmer werden gebruikt, en men overal, waar geschut noodig was geweest, hetzelfde, door middel van paarden of trek-gareelen, ter bepaalder plaatse had kunnen brengen.

Deze veranderingen ingevoerd zijnde, verloor de affuit den naam van draagbaar, en verkreeg dien van berg-affuit.

Tot vervoer van munitien, gebruikte men schuifkistjes, die op draagpaarden werden medegevoerd: de kistjes werden met rottingbanden aan de haken der draagzadels gehangen, en op dezelfde wijze, voerde men ook de handmortieren van 8 u ijzer mede.

Ofschoon er alzo reeds gedurende den Javaschen oorlog van 1825 tot en met 1850, een berg-materieel was zamengesteld, zoo bestond hiervoor echter geene vaste formatie, en de verscheidenheid der kalibers deed onze berg-artillerie de zoo noodige éénheid missen.

Na den oorlog, toen men, met bedaard overleg, de gevoelens van verschillende officieren, omtrent verbeteringen aan het berg-materieel daar te stellen, konde verzamelen, verkreeg hetzelfde al spoedig eene geregelde inrigting. Men had het nut ingezien, om geschut te gebruiken, hetwelk, bij de noodige vereischten voor het berg-geschut (ligtheid en beweegbaarheid), eene goede uitwerking voegde.

Er werden 5 u kanons uit Nederland aangevraagd, ter zwaarte van 180 Nederl. ponden, alsmede lange houwitser van 4 duim, waarvoor men echter houwitser ontving van $4\frac{1}{2}$ dm. Engelsch (1), welke, in hare afmetingen, een gelijk affuit als dat voor de kanons vorderden.

De tot nu gebruikte schuifkistjes werden afgeschaft, en in stede derzelve draagkistjes ingevoerd, met openslaande deksels, van binnen voorzien met koperen bakken, en aan de buitenzijde zwaar met ijzer beslagen, zoo dat zulk een kistje met de lading, 85 ponden o. g. woog.

(1) Het zal den Nederlandschen artillerist vreemd voorkomen, dat voor Indie geschut van Engelsch kaliber werd bepaald: dit is een misverstand geweest. Er werden aangevraagd houwitser van 4 dm., doch aangezien bij de aanvraag niet was bepaald, of de middellijn der granaat, danwel die der monding, 4 duimen moest bedragen, zoo veronderstelde het ministerie van koloniën, dat hier Engelsche projectiles van $4\frac{1}{2}$ dm. (a) voorhanden zouden zijn, en het was daarom dat men in Nederland 3 u kanons tot dit kaliber had uitgeboord (b).

(a) Bij de invoering van het nieuwe stelsel van maten en gewigten, verkrijgt deze houwitser de benaming van houwitser van $11\frac{1}{2}$ dm.

(b) Het kaliber der vuurmonden opgeveende, worden hier bedoeld, de oude maten en gewigten. Zoo noodig, is in deze beschrijving achter het gewigt geplaatst o. g. of oud gewigt.

Deze kisten bleven echter niet lang in gebruik, en werden reeds in 1852, door eene lichtere soort vervangen, waarbij men den binnen-bak weglief, het beslag verminderde, en den deksel, in stede van in een ezelsrug uitlopende, plat, van achteren naar voren afhellende, maakte. Deze nieuwe kistjes zijn, in allen opzigten, doelmatig bevonden, en tot nu toe in gebruik gebleven.

Even als de affuit- en de munitie-kistjes, onderging ook het harnachement vele veranderingen, welke de ondervinding als noodzakelijk aantoonde, en zóó is onze Indische berg-artillerie van verbetering tot verbetering, gekomen tot den staat waarin dezelve thans is.

Met dit materieel zijn, door verscheidene kompagnien, sterke marschen gemaakt, die ons van deszelfs beweegbaarheid hebben overtuigd. In de nabijheid van Batavia, zijn in 1854, in den regen-mousson, langs de slechtste wegen, proefmarschen gemaakt, die voldoende uitkomsten hebben opgeleverd. De sterkte van de affuit is door proeven te Sourabaya, en in 1852 te Weltevreden, genoegzaam bewezen, en de geheele inrigting van dezelve is zoodanig, dat zij spoedig uit elkander kan worden genomen, om noodzakelijke herstellingen in eenen korten tijd te ondergaan, en alleen een langdurigen veldtocht met het berg-geschut, zal verder de nog bestaande gebreken kunnen doen kennen.

Java is zeer bergachtig, en met een oneindig aantal kleine bergstroomen, die dikwerf de steilste afgronden vormen, doorsneden.

De bouwgronden bestaan meestal uit rijstland, hetwelk een groot gedeelte van het jaar onder water staat, en alzo 2 à 3 voeten stijven modder tot opperkorst heeft, waarop alleen smalle dijkjes, ter ophouding van het water en als voetpaden, zijn aangelegd. In den regen-mousson zijn de binnenwegen modderpoelen, en door zulk een land, is het berg-geschut, gedurende vijf jaren, met vrucht gebruikt, tegen eenen vijand, die onophoudelijk moest vervolgd en verontrust worden, en waartegen men dikwerf, bij gebrek aan wegen, het geschut door moerassen en over bergen moet voeren. Het nut, hetwelk de artillerie hier verrigt heeft, pleit voor de goede zamenstelling van dit materieel, en doet ons met vertrouwen beweren, dat wij onze berg-artillerie, als de doelmatigst ingerigte van alle bekende legers, kunnen beschouwen (1).

Organisatie der berg-artillerie.

Bij de zamenstelling der artillerie voor den oorlog op Java, (1825) waren bij dit korps gevoegd, 5 halve mobiele 6 u bat-

(1) Zie eene verhandeling over de berg-artillerie, in te *Journal des Sciences Militaires*, II. Serie, tom. 14; idem, HOJER, *Wörterbuch der Artillerie*, 1er Band, pag. 135.

terijen, gestationeerd op de drie hoofdplaatsen van Java: Batavia, Samarang en Sourabaya. Tot de bespanning dezer halve batterijen, waren aan het 5de bataillon artillerie toegevoegd: twee divisien trein, elk van 52 paarden, en bij het 6de bataillon eene dergelijke divisie. De Javasche oorlog vorderde echter eene geheel andere formatie der artillerie, en de verdeling van het leger in 12 mobiele kolonnes, iedere kolonne voorzien van twee kanons op berg-affuiten, had eindelijk de reorganisatie van 1851 ten gevolge. Hierbij werd het leger verdeeld in 8 bataillons infanterie, met een gelijk aantal halve mobiele berg-batterijen, waarvan de laatste of 8ste, als reserve, niet mobiel werd gemaakt.

Volgens gouvernements-besluit van den 4. December 1850, n°. 1, is alzoo onze artillerie verdeeld in 15 kompagnien, waarvan zeven veld-kompagnien en eene depôt-kompagnie, op Java werden gestationeerd; de overige kompagnien werden verdeeld tot bezetting der buiten etablissementen.

Aan de veld-kompagnien op Java, genummerd van 1 tot 7, werden gegeven halve mobiele batterijen berg-geschut, ieder bestaande uit 5 kanons à 5 C en 1 houwitser van 4 $\frac{1}{2}$ duim. De divisien trein werden gesupprimeerd, en de benaming van kanonnier-stukkenrijder ook hier ingevoerd.

Iedere veld-kompagnie op Java verkreeg, op voet van vrede, 25 paarden, als: 1 rijpaard, 16 trek- en 8 draagpaarden. Op voet van oorlog wordt dit getal paarden gebragt op 44, als eene noodzakelijke vermeerdering tot transport der munitien, gereedschappen, enz.

Bij gouvernements-besluit van den 24. October 1854, n°. 2, is de artillerie vermeerderd met ééne veld-kompagnie op Sumatra's westkust, bedienende eene halve mobiele berg-batterij, en gebragt op voet van oorlog, met 44 paarden, zoodat alsnu onze mobiele artillerie bestaat uit:

24 Berg-kanons van 5 C (1).

8 Houwitsers van 4 $\frac{1}{2}$ duim.

Door deze formatie is onze veld-artillerie alleen uitgerust tot eenen berg-oorlog, doch de noodzakelijkheid van het voorhanden zijn van zwaarder batterijen, tot het ageren tegen eenen Europeschen vijand, doet ons eene nieuwe formatie voor het korps artillerie te gemoet zien, waarbij waarschijnlijk 6 C batterijen zullen worden ingevoerd, geheel ingerigt volgens de formatien der veld-batterijen in Nederland.

Uitrusting voor het materiëel.

Iedere halve mobiele berg-batterij bestaat, zoo als hiervoor is gezegd, uit:

5 Kanons à 5 C , en

1 Houwitser à 4 $\frac{1}{2}$ d m .

De standplaatsen dezer batterijen zijn als volgt bepaald:

1 $^{\circ}$ Kompagnie te Weltevreden.

2 $^{\circ}$ " " Samarang.

3 $^{\circ}$ " " Salatiga.

4 $^{\circ}$ " " Gedongkebo.

5 $^{\circ}$ " " Djocjokarta.

6 $^{\circ}$ " " Ngawie.

7 $^{\circ}$ " " Soerabaya.

15 $^{\circ}$ " " Bonjol (Sumatra's w. k.)

Voor de hediening van elk derzelve, moet steeds eene geheele uitrusting gereed zijn, opdat de batterij, zonder verwijl, marschvaardig zij (1).

Deze uitrusting is verdeeld in één gedeelte, gereed om uit te rukken, en een ander gedeelte tot reserve.

Tot uitrukking zijn steeds in gereedheid en gepakt:

24 Draagbare munitie-kistjes van 5 C , ieder ingerigt tot de berging van 12 patronen met kogels en blikkendoozen.

10 Draagbare munitie-kistjes voor houwitser van 4 $\frac{1}{2}$ d m , ieder ingerigt tot berging van 4 patronen met granaten, 2 patronen met gevulde blikkendoozen, en 2 idem met blikkendoozen met loopertjes.

16 Draagbare munitie-kistjes voor infanterie- en kavalleriepatronen, en

2 Brokos van leder, tot berging der gereedschappen.

580 Callerströmsche }
580 Gewone } gezwindpijpjes.

40 Gevulde granaten van 4 $\frac{1}{2}$ d m .

11 C Europesche lont (o. g.)

192 Patronen met kogels à 5 C .

86 Patronen voor blikkendoozen à 5 C .

10 " " " met loopertjes à 5 C .

40 " " granaten à 4 $\frac{1}{2}$ d m .

18 " met gewone blikkendoozen à 4 $\frac{1}{2}$ d m .

2 " " blikkendoozen met loopertjes à 4 $\frac{1}{2}$ d m .

11500 Scherpe geweer- }
500 " pistool- } patronen.

800 Geweer- }
50 Pistool- } vuursteen.

145 Zunders.

Overigens is de halve batterij voorzien van de noodige laad-, timmermans-, smids- en zadelmakers-gereedschappen, verwisselstukken, enz.

De wijze van bepakkings en de geheele uitrusting is aange-

(1) Waarschijnlijk zal er spoedig eene tweede halve batterij voor Sumatra's westkust worden geformeerd.

(1) Eene 9e halve berg-batterij, is, wat het materiëel betreft, in reserve te Weltevreden.

geven, in een dienaangaande in Indië gedrukt en bij de batterijen verdeeld reglement.

De vuurmonden worden bespannen met 4 paarden, waarvan een tusschen de affuit-boomen loopt, en de overige drie voor elkander zijn aangespannen: de paarden worden bereden geleid.

Elk draagpaard, draagt twee munitie-kistjes of broko's. Hetzelve wordt aan eene longe, door een kanonnier te voet, geleid. De longe heeft daarom de voorkeur boven den vasten teugel verkregen, om het paard tot het doen van sprongen in staat te stellen, zonder den geleider te noodzaken, hetzelve los te laten.

Inrigting der Affuiten, Munitie-kistjes en Broko's (1).

De affuit aangespannen. . . . Fig. 1. ($\frac{1}{10}$ der grootte.)

„ van ter zijde te zien. . . — 2. ($\frac{1}{12}$ id.)

„ van boven te zien. . . — 3. („ id.)

Het draagpaard met munitie-kistjes. — 4. („ (a en b)

De broko's. . . . — 5. („ id.)

Het draagzadel. . . . — 6. ($\frac{1}{12}$ der grootte.)

De affuit weegt 375 ⊘ Amsterdamsch (185 Nederl. pond.)

Het munitie-kistje à 3 ⊘ , weegt gepakt 75 ⊘ Amst. (57 N. p.)

Het munitie-kistje voor houwitser, weegt gepakt, 35 ⊘ Amst. (26 N. p.)

Het spoor van de affuit is breed 4' 1" Rijnl. of 1,282 N. el.

De berg-affuit is zamengesteld uit: twee affuit-boomen; een aslijf, hetwelk tevens als frontkalf dient, en waarin de tappannen zijn uitgesneden; een regt stelkalf en twee raders.

Het stuk heeft alzoo tot ligplaats het bovenylak van het aslijf en het stelkalf.

De affuit-boomen zijn lang 8' 9" R. of 2,75 N. el.

Breed 4' — 0,105 „

dik 2' 9" — 0,864 „

Wegen elk 28 ⊘ Amst. of 15,845 N. p.

Het aslijf wordt gesmeed uit een balk, lang 2' 11" 3" R. of 0,9222

hoog 8' 10" — 0,2511

dik 6" — 0,137

Weegt 28 ⊘ Amst. of 15,845 N. p.

In het midden van hetzelve is de legplaats van het stuk uitgesneden.

Het stelkalf wordt gevormd uit een stuk hout,

lang 2' 5" 6" R. of 0,7718 N. el.

breed 6" — 0,137 „

dik 4" — 0,105 „

Weegt 13 ⊘ Amst. of 7,5 N. p.

(1) In Indië zijn de oude maten en gewigten nog in werking (December 1837), daarom zijn hier bij de Rijnlandsche maten, ook de metrieke aangegeven.

In hetzelve is voor de stelschroef-moer een gat gesneden, ter wijdte van 2 d^m. Rijnl. of 0,0525.

De raders zijn beslagen, hoog 3' 11" of 1,229 N. el.

breed 1' 16" „ 0,048 „

Wegen elk 50 ⊘ of 14,825 N. p.

en hebben eene storting van 3' 10" of 0,10 „

Alle deze houten deelen zijn vervaardigd uit Iatie-hout (1); eene houtsoort, welke veel overeenkomst heeft met ons eikenhout, doch eenigzins broozer, maar voor dit land duurzamer is.

De voornaamste ijzeren deelen zijn: de ijzeren as; twee asbeugels, welke de as aan de boomen sluiten; een asband, twee asstroppen, twee gereedschapsbeugels en vier boven-kousenbanden, welke allen door sluitbouten met koppen, moeren en sluitplaatjes, aan de houten deelen zijn verbonden.

De munitie-draagkistjes worden mede vervaardigd van Iatie-hout, en naar den inhoud onderscheiden door de kleur van het met zeildoek bekleedde deksel, hetwelk voor de 5 ⊘ blaauw, houwitser wit, en voor infanterie- en kavallerie-patronen, rood geverwd is.

Deze kistjes zijn langwerpig:

hoog van achteren 1' 0" 6" of 0,527 N. el.

van voren 10' 4" „ 0,271 „

Wijdte binnenwerks { de langste zijde 1' 6" 6" of 0,491
de kortste id. 0' 7" of 0,185

Houtdikte 0' 0" 7" of 0,015

De bergplaats voor de artillerie-patronen, wordt door een binnenschot, hetwelk de ruimte voor die van 5 ⊘ verdeelt in 12, en van den houwitser in 8 vakken, bepaalt.

De houten deelen, bestaande uit den bak en den deksel, worden verbonden door twee sterke ijzeren banden, welke om den geheelen bak loopen en door 12 ijzeren plaatjes voor hoekbeslag.

De kistjes, worden met twee ijzeren ringen, aan de achterzijde, op de ijzeren banden bevestigd, aan de haken van het draagzadel gehangen.

De broko's zijn bestemd tot berging van voorraadstukken, en dat gedeelte der gereedschappen, hetwelk bij het marcheren der halve batterij moet worden medegevoerd.

Dezelve worden vervaardigd van leder, zijn lang 0,518, breed 0,222, hoog, voor 0,279, achter 0,514, en worden gesloten met een lederen deksel met omslaanden rand.

De broko weegt ledig 17 Amst. ⊘ (8,40 Nederl. pond.)

Het harnachement der rij- en trekpaarden, is zoo veel mo-

(1) Het Iatie-houten aslijf is veel aan scheuren onderhevig, en daarom wordt thans voor dit deel, Sono-hout (harder en zwaarder dan het Iatie) genomen, hetwelk nogtans niet geheel voldoet: daarom houdt men zich op het oogmerk met proeven onledig om de ijzeren deelen van het aslijf te versterken.

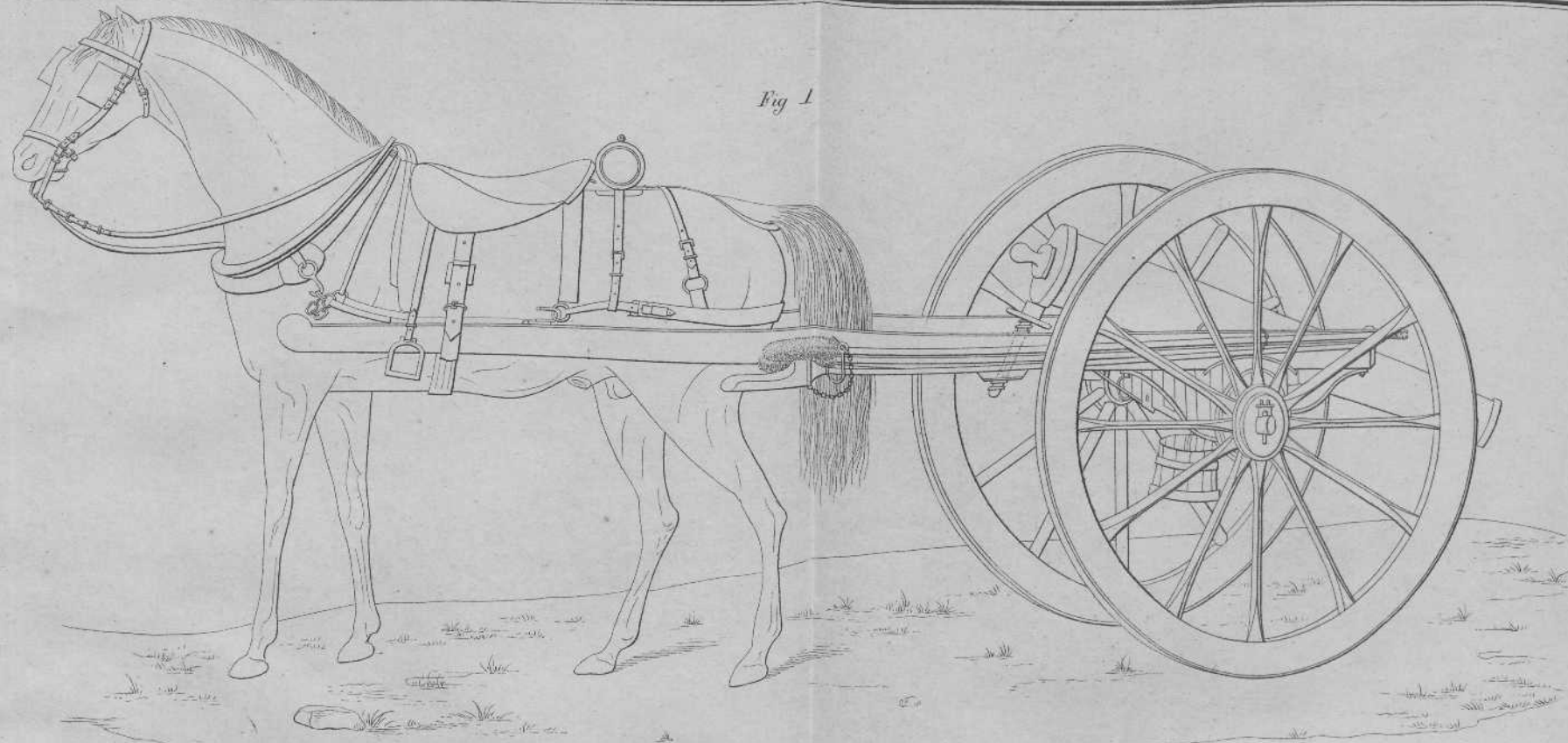

Fig. 1

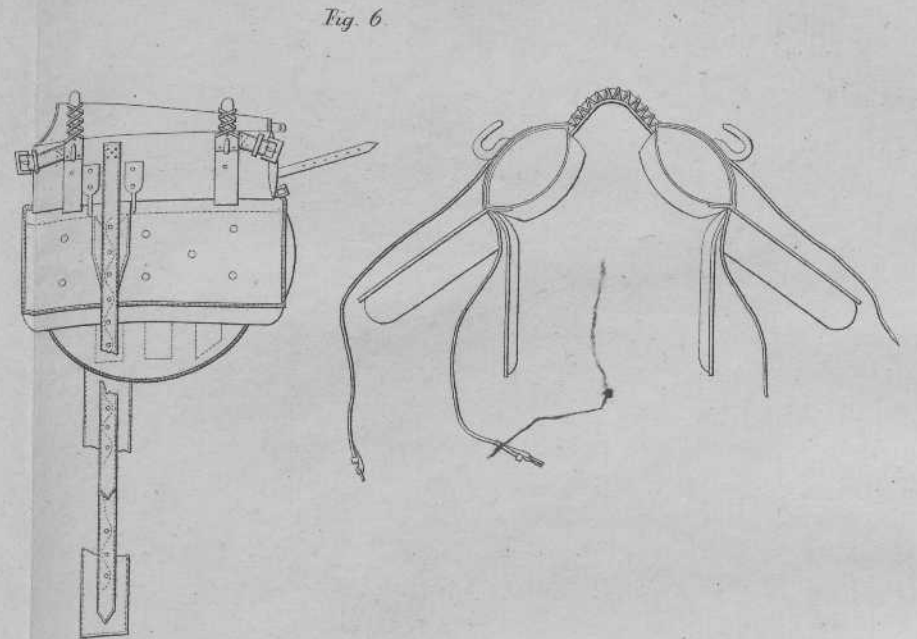

Fig. 6

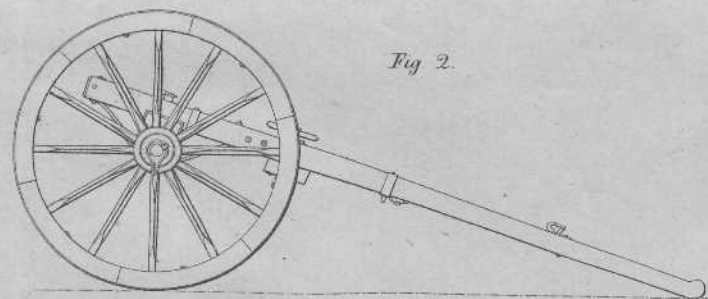

Fig. 2

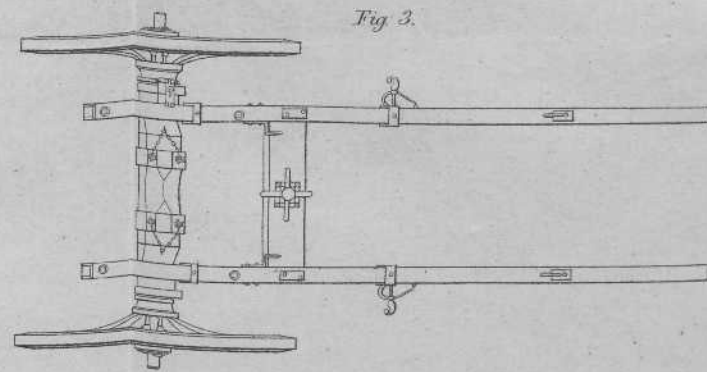

Fig. 3

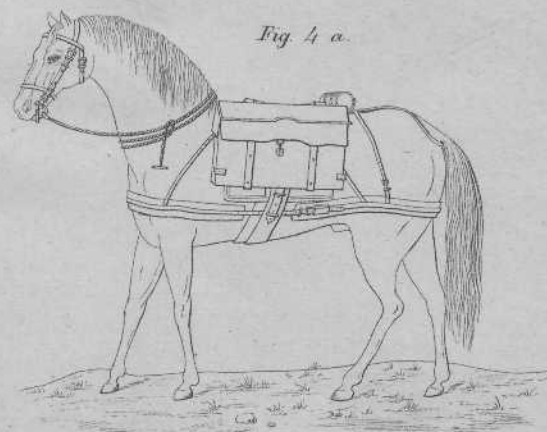

Fig. 4 a.

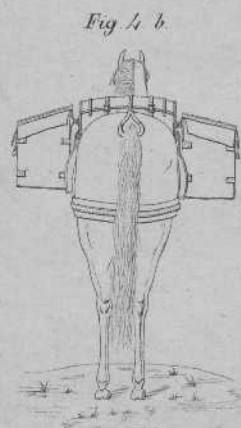

Fig. 4 b.

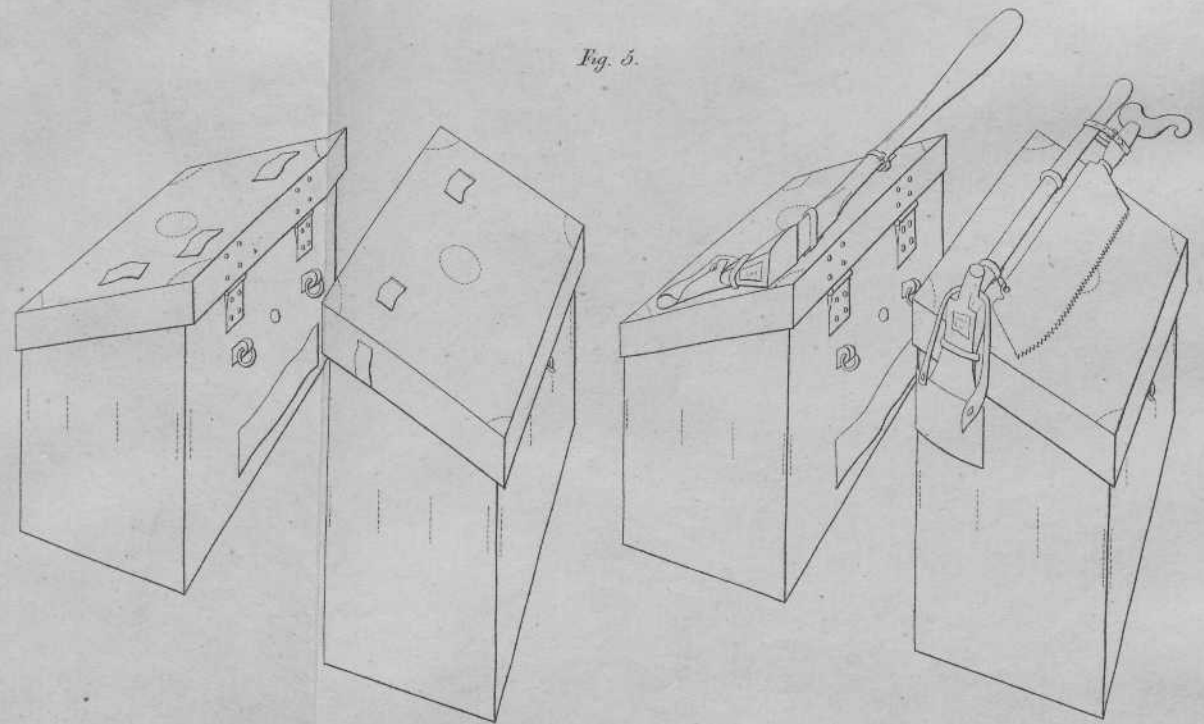
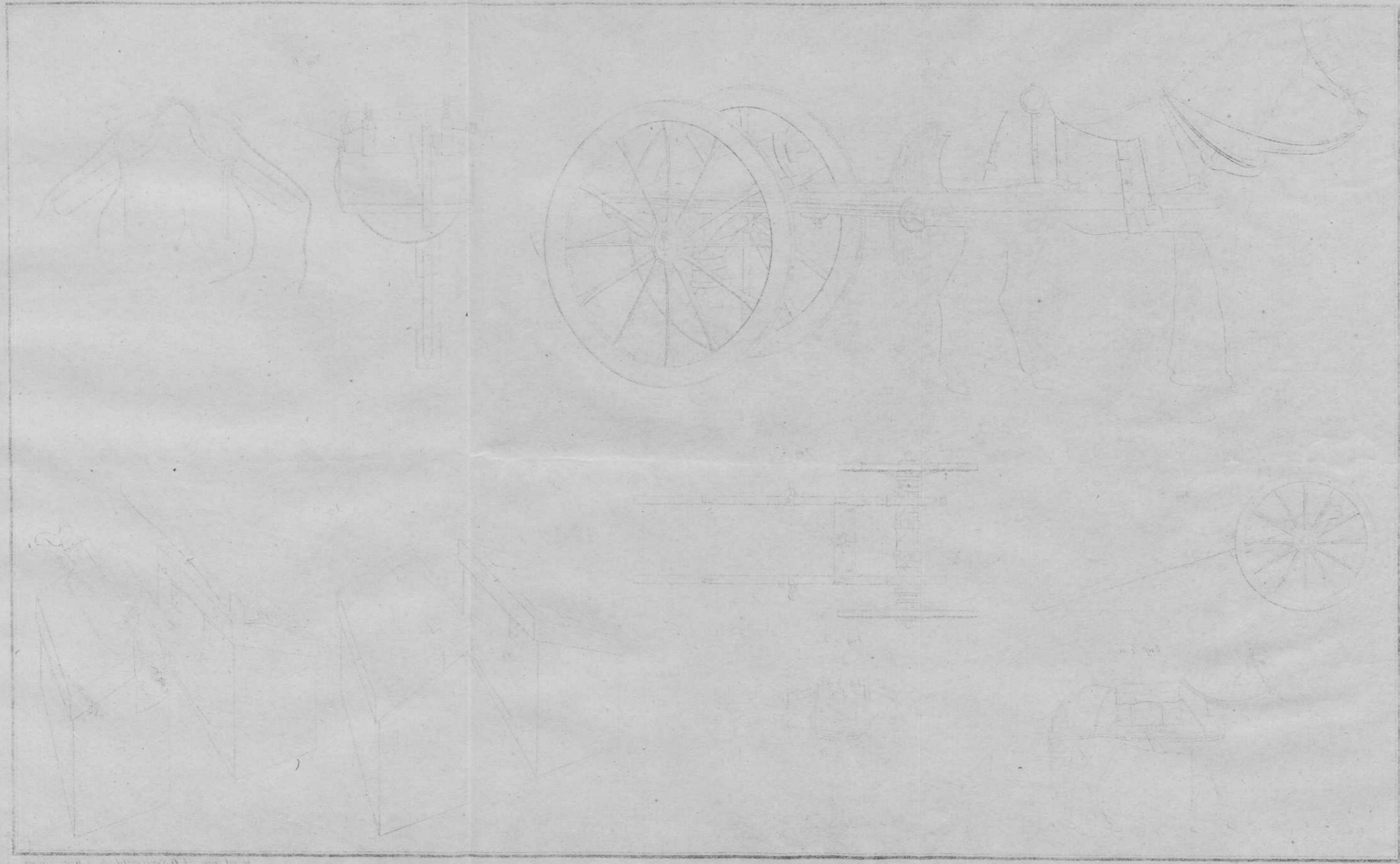

Fig. 5.

gelijk gevolgd naar dat der rij- en trekpaarden der Nederlandsche artillerie.

De trekstrengen zijn van gedraaide rotting, en het zadel van het achter- of boompard, heeft eenen dubbelden bok, waardoor de draagriem voor de boomen beweegt, en alzoo den ruitser niet hinderlijk is. Dit zadel heeft twee groote vierkante zijklappen, ten einde de schuring der boomen tegen het paard, voor te komen.

De dubbelde strengen, waardoor al de paarden aan de affuit zelve trekken, zijn ook bij de berg-batterijen ingevoerd.

Het draagzadel bestaat uit een ijzeren bok met twee zware houten zijstukken, welke door ijzeren banden met den bok zijn vereenigd. Op het beslag der houten zijstukken, zijn de haken tot het dragen der kistjes bevestigd. Deze bok en de zijstukken zijn sterk met leder bezet. Om het drukken der kistjes tegen de zijden van het paard, voor te komen, zijn onder aan de houten zijstukken, kussens aangebragt.

Het draagzadel wordt opgehouden door een omloop, borstriem, broek en staatriem. Hetzelve weegt 55 w Amst. of 17,29 Nederl. pond.

De draagpaarden dragen bepakt, volgens de bestaande voorschriften:

Met kanon-patronen beladen,	206 w Amst.	of 101 Ned. p.
» houwitser	» 180 w Amst.	» 89 id.
» klein-geweer	» 218 w Amst.	» 107 id.
» Broko's	» 214 w Amst.	» 105 id.

Onder deze gewigten, bedraagt alleen dat van het draagtuig 50 w Amst., hetwelk waarschijnlijk veel zal verminderd worden, wanneer het harnachement in Nederland wordt vervaardigd, waartoe door den directeur der artillerie reeds pogingen zijn in het werk gesteld,

Uitwerking van het berg-geschut.

Hieromtrent zijn in 1852, te Meester Cornelis uitgebreide proeven genomen, waarvan de resultaten zijn:

a. Dat men eenen aanrukkenden vijand op 1000 passen (van 5 op de Rijnl. roede) met het kanon à 5 w kan beginnen te beschieten, onder 2° elevatie, en met den houwtizer van 4 $\frac{2}{3}$ dm., onder 7° opzet. Het kanon over de visierlijn gerigt, geeft in het rolschot goede werking.

b. Op 800 passen schiet men met de 5 w onder 1 $\frac{1}{2}$ °, en met den houwtizer onder 5° elevatie.

c. Op 700 passen het kanon gerigt in het visierschot, en de houwtizer onder 4° opzet. Deze laatste vuurmond in het visierschot gerigt, geeft in het rolschot goede werking.

d. Op 600 passen kan men met vrucht, bij het kanon, onder 1 $\frac{1}{2}$ ° elevatie en bij den houwtizer onder 2° vuren.

e. Op 500 passen rigt men met het kanon, voor de kogel-schoten onder 1 $\frac{1}{2}$ °. Men kan hier reeds aanvangen te vuren met blikkendoozen met 2 loods kogels. Met den houwtizer rigt men op dezen afstand onder 1 $\frac{1}{2}$ °.

f. Op 400 passen geven de blikkendoozen uit het kanon en den houwtizer, beide onder 1° elevatie, goede uitwerking. Met den kogel à 5 w , rigt men in het kernschot en met den den houwtizer onder 1° elevatie.

g. Op 500 passen zijn de blikkendoozen met kogels à 2 lood, zeer werkzaam, zoo met het kanon als met den houwtizer, onder 1 $\frac{1}{2}$ ° opzet. De grenaat uit dezen laatste vuurmond in het vizierschot gerigt, werkt op dezen afstand met vrucht. Uit het kanon van 5 w beginnen de blikkendoozen met loopertjes te werken.

h. Op 250 passen bij het kanon à 5 w , onder 1 $\frac{1}{2}$ ° elevatie, doen de blikkendoozen met loopertjes, reeds veel effect. Bij den houwtizer schiet men hier met de grenaat en met blikkendoozen met 2 loods kogels in het vizierschot.

i. Op 200 passen met kanons à 5 w , onder 1 $\frac{1}{2}$ ° elevatie, zijn de loopertjes zeer werkzaam, en hebben eene horizontale verspreiding van 40 voeten. Bij den houwtizer moet men met blikkendoozen, met 2 loodskogels voortgaan.

k. Op 150 passen zijn uit het kanon à 5 w , onder 1° elevatie, de loopertjes reeds zeer geducht; de horizontale verspreiding is 50 voeten. Bij den houwtizer beginnen dezelve nu insgelijks zeer werkzaam te zijn en hebben eene horizontale verspreiding van 68 voeten.

l. Beneden deze afstanden, zijn de schoten met loopertjes bij beide vuurmonden allermoorddadigst. Op 100 passen treffen $\frac{2}{3}$, op 50 passen bijna allen. Op 100 passen hebben dezelve reeds eene horizontale uitbreiding van 24 tot 50 voeten.

De vizierhoek bij het kanon à 5 w is 1°, en bij den houwtizer à 4 $\frac{2}{3}$ dm., 17 $\frac{1}{3}$ '. Bij den eersten vuurmond is in gebruik een kernring en eene hausse; de laatste, bestaande uit twee trapjes, hoog voor 1 $\frac{1}{2}$ ° elevatie 0,0124 ellen, schootsverheid 800 passen; voor 2° elevatie 0,0241 ellen, schootsverheid 1000 passen; de kernschootsverheid is 400 passen en de vizierschootsverheid 700 passen. Voor den houwtizer bezigt men, wegens den kleinen vizierhoek, geene kernring; de hausse heeft drie trapjes, hoog voor:

1° Elevatie	0,0162 el,	schootsverheid	400 passen.
1 $\frac{1}{2}$ °	» 0,0277 el,	»	500 »
2°	» 0,0592 el,	»	550 »

De vizierschootsverheid is 250 passen. De koperen haussen zijn aan de affuitboomen met kettingjes verbonden en worden bewaard in lederen kokers, daartoe op het stelkalf bevestigd. De hierboven vermelde afstanden zijn op de hausses gegraveerd.

Debuskruidladingen voor het berg-geschut zijn bepaald als volgt:

Voor het kanon à 5 $\mathcal{R}$, zoo voor kogels als blikkendozen, 27 looden D.; voor den houwtizer à 4 $\frac{3}{4}$ d^m. de patronen voor grenaten 20 looden D., en voor de blikkendozen 24 looden D. De blikkendozen bevatten voor het kanon à 5 $\mathcal{R}$, 57 kogels à 2 looden, of 200 loopertjes van $\frac{1}{4}$ $\mathcal{R}$, voor den houwtizer 41 kogels à 2 looden, of 200 loopertjes van $\frac{1}{4}$ $\mathcal{R}$.

De kapitein der artillerie,

SEELIG.

TAFEL, houdende de voornaamste afmetingen van het hieronder genoemde geschut.

BENAMINGEN.	Afmetingen in Elle-maat.	
	Houw. van 4 $\frac{3}{4}$ d. E.	Kanon à 3 $\mathcal{R}$.
Langte van achter de kulas tot voor aan de tromp.	1,3397	1,3350
Langte van de ziel.	1,2645	1,2598
Middellijn van de ziel.	0,1150	0,0752
Afstand van achter de kulas tot aan de kop.	1,3162	1,3350
Middellijn } achter den kulas.	0,1981	0,2000
} van den kop.	0,1845	0,1550
De tappen en } de tappen zijn { lang.	0,0728	0,0728
tapborsten. } de tappen zijn { in middellijn.	0,0728	0,0728
} de tapborsten staan van elkander.	0,2071	0,2071
Middellijn van het zundgat { van boven.	0,0057	0,0057
} overigens.	0,0053	0,0053
Afstand van den as der tappen tot achter aan den stootbodem.	0,5803	0,5803
Middelbaar gewigt in Ne- } van de vuurmonden.	185	168
derlandsche ponden. } van de affuiten.	198	198
Gewigt der lading in Ne- } met grenaden of kogels.	0,293	0,396
derlandsche ponden. } met blikkendozen.	0,352	0,396
Vizier-hoek.	17 $\frac{1}{2}$ '	58'

VERHANDELING

OVER HET

KRIJGSWEZEN DER VOORNAAMSTE EUROPESCHE MOGENDHEDEN.

I.

DE AARD, ZAMENSTELLING EN BIJZONDERHEDEN VAN HET PRUÏSSISCHE KRIJGSWEZEN (1).

(Vervolg van N°. 5.)

OVER DE BESTANDEELEN VAN HET LEGER.

De afzonderlijke bestanddeelen van het leger zijn:

(1) Bij de mededeeling der bronnen waaruit wij geput hadden, zijn, door vergissing, bij de correctie van het vorige nummer, onvermeld gebleven: VON GRIESHEIM, der *Compagnie-dienst*, Berlin 1837. Der *Soldaten-freund* (verschillende nummers van de jaargangen 1836—1838). VON DAMMELER, *Taschenbuch für den Officier*, Berlin 1838. VON FALKENSTEIN, *Feld-taschenbuch für Junge Kavallerie-Officiere*, Berlin 1838. C. F. GUMTAU, die *Jäger und Schützen*, Berlin 1834.

- i. De infanterie.
- ii. — Kavallerie.
- iii. — Aartillerie.
- iv. — Genie-troepen.
- v. — Gendarmerie.
- vi. Het rijdende veldjager-korps.
- vii. De garde onder-officier-kompagnie.

i. De infanterie.

Dezelve bestaat uit:

a. Garde te voet:

- 2 Regimenten garde te voet, ieder van 3 bataillons.
- 2 " grenadiers (keizer *Alexander* en *Frans*) ieder van 3 bataillons.
- 1 Bataillon garde jagers.
- 1 " " scherpshutters.
- 1 Afdeling pionniers van 2 kompagnien.
- 1 Instructie-bataillon (bij de garde toegevoegd.)

Daarenboven behooren tot de garde:

- 1 Garde reserve-regiment (Landwehr) van 2 bataillons.
- 4 Regimenten garde Landwehr, ieder van 3 bataillons.

b. De linie:

- 52 Regimenten, ieder van 2 muskettier- en 1 fuselier-bataillon, en genummerd van 1 tot 52.
- 8 Regimenten reserve, ieder van 2 bataillons, en genummerd van 33 tot 40 (het 3de bataillon wordt gevormd uit de reserve Landwehr).

Daarenboven behooren bij de linie- of veldtroepen:

- 52 Regimenten Landwehr, op dezelfde wijze te zamen-gesteld als die der linie.

c. De jagers of scherpshutters.

Deze zijn de eigenlijke ligte infanterie, en vormen 4 afdelingen jagers en 4 afdelingen scherpshutters, de afdeling heeft twee kompagnien.

d. De garnizoens-troepen.

Vóór de maand Mei van het jaar 1838, droegen zij dezen naam en bestonden uit:

- 6 Garde garnizoens kompagnien. } ieder ongeveer 100 man
- 16 Divisie " " } -sterk.
- 52 Regimenten " " }

De divisie-kompagnien worden gevormd uit de half invaliden der kavallerie, artillerie en pionniers; de regiments-kompagnien uit de half-invaliden der infanterie, en wel uit het regiment, waarbij deze kompagnien behoren. Deze troepen zijn voor de vestingdienst bestemd, en worden in tijd van oorlog door de Landwehr van den 2den ban versterkt.

De bedoelde kompagnien hebben bij koninklijk besluit van den 4den Mei 1838, eene andere zamenstelling gekregen, en zijn tot

zoogenaamde gecombineerde reserve-bataillons gevormd, welke benoemd worden naar het legerkorps waaraan zij zijn toegevoegd. Ditzelfde besluit bepaalt het bijeenhouden dezer bataillons, om hen ten meeste nutten van de dienst aan te wenden; verder dat zij zullen strekken tot opnemen der half invalide manschappen, en dat de kleeding zal zijn als die der linie-infanterie, echter met dit verschil, dat er blaauwe, in plaats van roode mouw-opslagen, en zwart ledergoed zal gedragen worden.

e. De invaliden.

Deze bestaan uit:

- 2 Garde invalide-kompagnien.
- 16 Provinciale » »
- 1 Bataillon in het invalide-huis te Potsdam.
- 1 » » » » » Stolpe, in Pommeren, en te Rybrück, in Sileziën.

Indeeling en sterkte der regimenten, bataillons en kompagnien.

Het infanterie-regiment heeft 5 bataillons, ieder van 4 kompagnien. Het 3de bataillon, *fuseliers* genaamd, is meer bijzonder bestemd en geoefend voor de dienst der ligte infanterie; de beide andere worden *muskettier-bataillons* genaamd.

Het regiment wordt door een' hoofd-officier gekommandeerd, welke den onderscheidenden titel van *kommandeur* voert. Men beschouwt dezen post geheel onafhankelijk van den graad; hij kan door een' luitenant-kolonel, zelfs door een' majoor bekleed worden; — voor het laatste geval, zelfs als de bataillons van het regiment door luit.-kolonels worden aangevoerd: de regiments-chef is alzoo een post van vertrouwen.

Bij den regiments-staf is toegevoegd een hoofd-officier van den rang van luit.-kolonel of majoor, een regiments-arts, een adjudant en 10 muzikanten (1).

Het bataillon wordt door een hoofd-officier gekommandeerd; bij den staf zijn: 1 adjudant, 1 bataillons-arts, 1 bataillons-tamboer en 1 schrijver.

De kompagnie is bij de infanterie het eerste organisatie-lid, waaruit alle andere grootere formatien voortspruiten.

De sterkte der kompagnie op voet van oorlog, bedraagt: 5 officieren (1 kapitein, 1 eerste en 3 tweede luitenants); 20 onder-officiëren (1 Feldweibel, 1 Portépee-vaandrig, 3 sergeanten en 15 korporaa's); 3 tamboers, 1 hoornblazer, 226 soldaten (waaronder 50 Gefreiten), 1 kompagnies-chirurgijn en 2 trein-soldaten. Het getal vechtende personen eener kompagnie bedraagt alzoo, de officieren uitgezonderd, 250 man. Deze sterkte is in tijd van vrede, naar de omstandigheden en

(1) Bij de garde-regimenten bestaan 48 muzikanten (*Hautboisten*) bij de linie zijn er slechts 10 als zoodanig bezoldigd, doch dit aantal mag door 20 soldaten versterkt worden.

naar het doel harer aanwending, zeer verschillend. Bij de garde is deze sterkte tegenwoordig als volgt: 5 officieren, 15 onder-officiëren, 5 tamboers, 1 hoornblazer en 150 Gefreiten en soldaten; bij de linie-regimenten: 5 officieren, 15 onder-officiëren, 5 tamboers, 1 hoornblazer en 111 Gefreiten en soldaten.

Deze zamenstelling geldt ook voor de Landwehr; hierbij zijn echter geene Portépee-vaandrigs ingedeeld, waarvoor zij 1 korporaal meer tellen.

Eene afdeeling jagers (2 kompagnien) of scherpschutters, is zamengesteld uit: 1 kommandeur, 1 kapitein, 1 eerste luitenant 1ste klasse (kommandant der 2de komp.), 1 eerste luitenant 2de klasse, 7 tweede luitenants, 1 bataillons-arts, 2 kompagnies-chirurgijns, 2 Feldwebels, 2 Portépee-vaandrigs, 2 capitaines-d'armes, 2 fouriers, 2 sergeanten, 11 opperjagers of onder-officiëren (waaronder 1 afdeelings-schrijver), 7 hoornblazers (waaronder 1 staf-hoornblazer), 174 jagers of scherpschutters, en 1 wapensmit.

Het garde jager-bataillon, even als het garde scherpschutters-bataillon, hebben, in tijd van oorlog 81 opperjagers of onder-officiëren, 17 hoornblazers, en 904 jagers of scherpschutters.

De jager- en scherpschutters-afdeelingen worden alsdan gebragt op de sterkte van 41 opperjagers, 9 hoornblazers en 452 jagers.

De aanvulling van het garde jager-bataillon geschiedt op eene geheel van het gebruik afwijkende wijze, dewijl zij door vrijwillige intrede of werving plaats heeft. Volgens de vastgestelde organisatie, zoude het bataillon geheel uit Neufchatellers zamengesteld zijn; doch later is bepaald, dat $\frac{1}{4}$ van de geheele sterkte aan officieren en manschappen, uit Zwitsers uit andere kantons afkomstig, konde bestaan.

De aanvulling der scherpschutters-afdeelingen, geschiedt eveneens door vrijwillige intrede. De ondervinding heeft geleerd, dat deze aanvullings-manier meer dan toereikende is, om de afdeelingen op de voorgeschrevene sterkte te houden. De zich aanbiedende vrijwilligers moeten echter de bewijzen medebrengen, dat zij den voorgeschreven leercursus, bij eene der houtvesterijen hebben gevolgd.

II. De Kavallerie.

Dezelve bestaat uit:

a. Garde te paard:

1 Regiment lijfwacht (garde du corps.)	} Ieder reg. van 4 escadr.
1 » kurassiers.	
1 » dragonders.	
1 » hussaren.	
2 Regimenten uhlanen of lanciers (Landwehr.)	
1 Leer-escadron.	

b. Linie-kavallerie.

8 Regimenten kurassiers.	} Ieder regiment van 4 eskadr.
4 " dragonders.	
12 " hussaren.	
8 " uhlanen.	

Daarenboven heeft elk regiment Landwehr-infanterie, 5 eskadrons Landwehr-kavallerie, welke in oorlogstijd bij de legerkorpsen gevoegd worden, ten getalle van 12 eskadrons. De Landwehr-kavallerie van den 1sten ban, bedraagt gezamenlijk 96 eskadrons uhlanen of lanciers, benevens 8 eskadrons reserve Landwehr-eskadrons.

Indeeling en sterkte der regimenten en eskadrons.

Het regiment is zamengesteld uit 4 eskadrons; hetzelfde wordt door een hoofd-officier gekommandeerd; daarenboven bevindt zich nog een hoofd-officier bij den staf, benevens 1 regiments-arts, 1 adjudant, en muzikanten.

Het eskadron is zamengesteld uit: 1 ritmeester-kommandant, 1 eerste en 3 tweede luitenants, 1 wachtmeester, 1 Portépeevaandrig, 1 kwartiermeester (zonder rang, zijnde eene functie waartoe een onder-officier geroepen wordt), 12 onder-officieren, 1 chirurgijn, 1 hoefsmit, 3 trompetters, 115 ruiters (met de Gefreiten) en 135 paarden.

De oorlogssterkte van het eskadron, bedraagt 150 paarden, en geeft dus eene vermeerdering van 22 ruiters.

III. De Artillerie.

De artillerie is verdeeld in 5 inspectien en bestaat uit:

- 1 Garde-artillerie brigade.
- 8 Veld-artillerie brigaden.
- 104 Kompagnien Landwehr-artillerie.

Indeeling en sterkte der artillerie-brigaden, der kompagnien en batterijen.

De brigade is zamengesteld uit: 15 kompagnien te voet, en 3 kompagnien rijdende artillerie. Zij staat onder het bevel van een kolonel, welke den titel van *brigadier* voert.

De brigade wordt in 5 afdeelingen verdeeld, ieder van 4 kompagnien artillerie te voet en 1 kompagnie rijdende artillerie; een hoofd-officier voert het bevel over eene afdeeling. De 16de kompagnie is zamengesteld uit handwerkslieden, als: smeden, garelmakers, slotenmakers, timmerlieden, wagenmakers, enz.

Van deze 16 kompagnien worden er 12 gebruikt tot de bediening der veld-batterijen, te weten; 9 te voet en 3 te paard; de 5 overige kompagnien artillerie te voet zijn voor de vestingdienst bestemd.

De batterij bestaat uit 6 kanons en 2 houwitser. De 8 linie-brigaden bedienen 24 rijdende en 72 voetbatterijen.

Ieder van de 5 rijdende kompagnien der brigade heeft in tijd van vrede, de bespanning voor 4 stukken, met de daarbij behoorende rijpaarden. 9 van de 12 kompagnien voet-artillerie, kunnen 8 stukken bespannen, zoodat ieder dezer kompagnien eene bespanning voor 2 stukken heeft. Dit maakt voor het geheel, in tijd van vrede, dat er 108 stukken rijdende artillerie en 162 stukken voet-artillerie zijn bespannen.

Eene voltallige kompagnie te voet bestaat uit: 4 officieren, 10 onder-officieren, 16 bombardiers, 1 chirurgijn, 2 muzikanten, 108 kanonniers, 2 handwerkslieden, 19 treinsoldaten en 114 paarden (de officiers-paarden zijn in dit getal begrepen).

De voltallige kompagnie rijdende artillerie bestaat uit: 4 officieren, 11 onder-officieren, 16 bombardiers, 1 chirurgijn, 2 trompetters, 4 handwerkers, 114 kanonniers, 19 treinsoldaten en 222 paarden, waaronder 12 officiers- en 98 kanonniers-rijpaarden.

Wanneer alles berekend wordt, heeft eene:

Voltallige 12 ^{de} batterij	220 man	en	166 paarden.
" Houwitser "	190 " "	" "	158, "
" 6 ^{de} "	162 " "	" "	114 "
" Rijdende "	171 " "	" "	222 "

De kanonniers eener kompagnie voorzien in den geheelten omvang der dienst eener batterij. Er bestaat geen bijzondere trein voor het vervoer der stukken en kaissons. De kompagnie vormt alzoo een taktisch geheel, in tijd van oorlog voorzien van alles wat tot eene voltallige batterij behoort.

Bij de batterijen worden geene infanterie- of kavallerie-munitie-kaissons ingedeeld: deze bevinden zich bij de parken der afdeelingen.

Ieder legerkorps heeft voor deszelfs behoefte bij zich:

6 Munitie-kolonnen	} met een personeel van 1502 man	
1 Laboratorium "		} en 1554 paarden (1).
1 Handwerkers "		

De artillerie-voertuigen, welke niet regtstreeks tot de batterijen behooren, worden vervoerd door treinsoldaten.

De artillerie-Landwehr is bestemd tot aanvulling der linie-artillerie en tot de artillerie-dienst in de vestingen.

IV. De Genie-troepen.

Dezelve bestaan uit: pionniers, mineurs, sappeurs en pontonniers, met een staf; zij zijn in 5 inspectien verdeeld, in het geheel uitmakende:

- 1 Afdeeling garde.
- 8 Afdeelingen linie.

De linie-afdeeling wordt zamengesteld uit 5 kompagnien, ieder van 250 man. Deze afdeelingen zijn in de vestingen verdeeld:

(1) De samenstelling en de inrigtingen van deze kolonnen, worden opgegeven bij de *Technische bijzonderheden der drie hoofdwapens*.

v. Gendarmerie.

Dezelve bestaat uit:

- a. Leger-gendarmerie. } beiden op een militairen voet ge-
 b. Land- " } organiseerd.

De leger-gendarmerie voorziet in de ordonnance-dienst voor de generaals en vormt het kader voor de stafwachten in tijd van oorlog. Bij ieder legerkorps zijn 1 onder-officier en 15 gendarmen gedetacheerd.

De land-gendarmerie bestaat uit: 197 wachtmeesters, 979 beredene en 438 onberedene gendarmen. Dit personeel vormt 81 brigaden, en staat onder de leiding van 58 officieren. In dienstbetrekking, tot de burgerlijke beambten en vooral tot de landraden staande, zoo worden deze gendarmen voornamelijk gebezigd tot het onderhouden der policie, het overbrengen en doen uitvoeren van bevelen, het begeleiden van transporten, enz. De grens-gendarmerie bestaat sedert 1826 niet meer.

vi. Het rijdende veldjager-korps.

Dit is bestemd voor de koerier-dienst in tijd van oorlog.

vii. De garde onder-officiers-kompagnie.

Deze is in 1828 opgericht en is uit 60 man te zamengesteld, gekozen uit de verdienstelijkste en rustigste onder-officiers der 6 garde garnizoens-kompagnien. Zij staan onder de bevelen van officieren der garde, en zijn belast met het toezigt over de koninklijke paleizen en tuinen te Berlijn, Potsdam en Charlottenburg. Bij plegtige gelegenheden, geven zij de eerewacht binnen de paleizen.

INDEELING VAN HET LEGER.

Het geheele leger is verdeeld in:

- a. Een legerkorps garde.
 b. Vier leger-afdeelingen, ieder van twee linie-legerkorpsen, te zamen uitmakende 9 legerkorpsen.

Het legerkorps bestaat uit twee divisien.

De divisie bestaat uit:

- 1 Brigade ligte infanterie.
 1 " Landwehr "
 1 " linie-kavallerie, en
 6 Eskadr. Landwehr.

De brigade infanterie, zoowel linie als Landwehr, wordt uit 2 regimenten te zamengesteld.

De brigade linie-kavallerie bestaat uit 2, die der garde uit 5 regimenten.

Behalve deze twee divisien, bevinden zich nog bij het legerkorps:

- a. 1 Artillerie-brigade.
 b. 1 Afdeeling pionniers.
 c. 1 Reserve linie-infanterie-regiment.
 d. 1 Afdeeling jagers of scherpschutters.
 e. 1 Reserve Landwehr-bataillons.
 f. 1 " " eskadron.
 g. 1 Gecombineerd reserve-bataillon (garnizoens-troepen.)

Sterkte van het legerkorps.

Te rekenen voor den tijd van oorlog, als de bataillons 1000 man sterk moeten zijn, om met 800 man te velde te trekken; de eskadrons à 175 paarden, om met 180 paarden te velde te trekken.

De geheele sterkte van het legerkorps zou, naar dezen maatstaf, kunnen begroot worden op 31000 man, te weten:

- 28 Bataillons infanterie, waaronder een jager-bataillon. . . 22000 man.
 29 Eskadrons kavallerie. . . 4550 " en 4550 paarden.
 96 Stukken geschut. . . . 5500 " " 5800 "

in het geheel voor het vervoer van 420 voertuigen, van welke 210 in het park komen, met een voorraad van 208 schoten voor elk stuk geschut.

- 3 Kompagnien pionniers of 750 man.

Sterkte van het geheele leger.

Wanneer men, naar deze berekening, de sterkte van het geheele leger opmaakt, zoodanig als hetzelfde zich in den tijd van ten hoogste eene maand, onder de wapens kan bevinden, zoo zal men eerst afzonderlijk hebben, voor de 8 linie-legerkorpsen:

- 40 Linie infanterie-regimenten, elk à 3 bataillons, uitgenomen de 8 reserve-regimenten, die slechts 2 bataillons hebben (1).
 16 Kompagnien jagers en scherpschutters.
 52 Linie kavallerie-regimenten { 8 kurassiers, 4 dragonders,
 12 hussaren, 8 uhlanen.
 8 Artillerie-brigaden.
 8 Pionnier-afdeelingen.
 48 Garnizoens-kompagnien, of 12 gecombineerde reserve-bataillons.

(1) Ieder dezer reserve-regimenten heeft, zoo als boven gezegd is, slechts 2 bataillons, doch ieder dezer regimenten heeft insgelijks onder deszelfs beheer een 3de Landwehr-bataillon. Deze 8 Landwehr-bataillons vormen de laatste 4 Landwehr-regimenten, welke de naam van gecombineerde regimenten voeren. In tijd van oorlog worden deze bataillongewijze bij de 8 legerkorpsen ingedeeld, en maken alsdan de reserve-regimenten voltallig.

52 Landwehr-regimenten à 5 bataillons en 5 eskadrons.
 4 Landwehr reserve-reg. à 2 " " 2 " "

RECAPITULATIE.

28 Bataillons garde met de infanterie-Landwehr.
 112 " linie.
 4 " jagers en scherpschutters in 8 afdeelingen.
 104 " Landwehr (1).

248. Voltallig zijnde, sterk 248,000 man.

Kavallerie.

152 Linie-eskadrons met de garde, het eskadron à 17½ paarden voltallig.
 104 Landwehr-eskadrons, voltallig zijnde à 162 paarden.
 256 Eskadrons. . . . . 45448 paarden.

De Artillerie.

153 Kompagnien à 250 man, waarvan:
 108 even zoovele batterijen à 8 stukken bedienen, in het geheel 864 stukken. . . . . 27,000 man.
 27 Pionnier-kompagnien à 250 man. . . . . 6,750 "
 34 Gecombineerde garnizoens-kompagn. . . . . 5,400 "
 Totaal 350,598 man (2).

(1) Bij elk van deze bataillons behoort een Landwehr artillerie-kompagnie, doch deze is hierboven niet in de totale sterkte gebragt.

(2) Deze berekening is gegrond op den voltalligen veldtoestand, en op de grondgetallen der organisatie; om echter de ronde som der, onder de wapenen staande, manschappen te verkrijgen, moet men voor het tijdstip, dat het leger in het veld rukt — zoo als boven gezegd is — de bataillons op 800 man en de eskadrons tegen 150 paarden berekenen. De Landwehr-bataillons van den 1sten ban, tellen meer dan 1000 man; dezelve kan men aanslaan op ongeveer 1600 man. Dit geeft een gezamenlijk overschot van 50,000 man, welke, in oorlogstijd, tot aanvulling des legers zijn bestemd.

In het hierboven vermelde getal der wapendragende manschappen, is niet medegerekend het personeel van het voerwezen, welks namen zoo wel in betrekking tot de manschappen en paarden, als het overige materiëel, bij elk legerkorps op staten bekend is. Dat personeel en materiëel is altijd aanwezig en kan in weinige dagen vereenigd en in beweging gezet worden. Elke gemeente weet vooruit, wat zij, in zulke gevallen te leveren heeft.

Tot steun van dit leger verstrekt de Landwehr van den 2den ban, welke uit eene massa van 200,000 man, geoefende, gediende en in de krachtvolle levensjaren zijnde soldaten bestaat. Wanneer men een overzicht zoude willen leveren van de totale strijdkrachten, welke Pruisen des noods onder de wapenen zouden kunnen brengen, dan zouden de opgegeven aantallen, veel hooger moeten aangeslagen worden.

DISLOCATIE VAN HET 1ste LEGERKORPS.

Daar al de legerkorpsen dezelfde tezaamenstelling hebben, zoo wordt hier alleen de dislocatie van het 1ste legerkorps, als voorbeeld aangehaald:

Hoofdkwartier: Königsberg, in Pruisen.

Eerstste divisie in Königsberg.

1ste Brigade linie-
 infanterie. { 1ste Regiment.
 5de " }
 1ste Brigade { 1ste Regim^t. { 1ste batⁿ. te Königsberg.
 Landw. infanterie. { 2de " " Insterburg.
 5de " " { 5de " " Tilsit.
 1ste " " Cumbinnen.
 2de " " Ortelsburg.
 5de " " Angerburg.
 1ste Afd. jagers, 2 kompⁿ.
 5de Regim^t. kurassiers.
 1ste Brigade { 1ste " dragonders.
 Kavallerie. { 6 Landwehr-eskadrons, op elk bataillon
 een eskadron.

Tweede divisie te Dantzig.

2de Brigade linie-
 infanterie. { 4de Regiment.
 5de " }
 2de Brigade { 4de Regim^t. { 1ste batⁿ. te Bartenstein.
 Landw. infanterie. { 2de " " Pr. Holland.
 5de " " Thorn.
 1ste " " Dantzig.
 5de Regim^t. { 2de " " Marienburg.
 5de " " Stargard.
 2de Afd. jagers, 2 kompⁿ.
 5de Regim^t. kurassiers.
 2de Brigade { 1ste " hussaren.
 Kavallerie. { 6 Landwehr-eskadrons, op elk bataillon
 een eskadron.

Overigens bevindt zich nog bij dit korps:

Het 55ste infanterie regiment (1ste reserve-regiment), à 2 bataillons.

Een Landwehr reserve-bataillon met deszelfs eskadron, tot aanvulling van het 55ste linie-regiment.

De 1ste artillerie-brigade à 16 kompagnien (96 stukken).

— 1ste pionnier-afdeeling à 3 " "

Het 8ste gecombineerde reserve-bataillon.

2 Invalide-kompagnien.

VERDEELING DER OVERIGE LEGERKORPSEN MET DE STAND-
PLAATSEN DER STAVEN.

2de legerk ^t . Berlijn.	5de div. te Glogau.	4de div. Stargard.
3de » »	5de » » Frankfurt.	6de » Torgau.
4de » Magdenb ^s .	7de » » Magdnebs.	8ste » Erfurt.
5de » Pozen.	9de » » Glogau.	10de » Posen.
6de » Breslau.	11de » » Breslau.	12de » Neisse.
7de » Munster.	15de » » Munster.	14de » Dusseld ^f .
8ste » Koblentz.	15de » » Keulen.	16de » Trier.

DE GENERALE STAF.

Deze is verdeeld in:

a. De groote generale staf te Berlijn.

b. 9 Generale staven voor de negen legerkorpsen.

De eerste heeft een generaal als chef, die te gelijk lid van het ministerie van oorlog is.

3 Hoofd-officieren als chefs van het oorlogs-tooneel.

1 id. voor het archief en het ministerie van oorlog.

5 id } voor de oorlogs-tooneelen
9 kapiteins, ritmeesters of luit^t. } en buitengewone commⁿ.

Bij de legerkorpsen staan 9 hoofd-officieren, als chefs van den generalen staf, verder 9 hoofd-officieren en 9 kapiteins of luitenants.

1 Hoofd-officier als chef van den staf bij de generale inspectie der artillerie.

Tot den werkring van den generalen staf, behooren: de marsch-routen, marschen, kwartieren en legering der troepen buitenlands; naauwkeurige kennis en beschrijving van het terrein, waartoe deze officieren gedurig in- en buitenlands reizen; bekendheid met de aangelegenheden van vreemde legers; idem met de aangelegenheden der vestingen; met het opzoeken der kolonnen-wegen, leiding van derzelve verbetering en herstelling; het slaan der bruggen; het opzoeken van overgangspunten, het afsteken van legerkampen, de veldversterkingen, enz., enz.

Het trigonometrische en topographische bureau, als ook het archief der plannen en het lithographische instituut te Berlijn, staan onder het oppertoezicht van den chef des generalen stafs.

Het gonometrische bureau houdt zich, onder de leiding van een hoofd-officier, bezig, met de triangulering en berekening van het net van driehoeken der landmeting.

Het topographisch bureau heeft, met twee staf-officieren als directeuren, de strekking, om de officieren van het leger gelegenheid te geven, zich eene naauwkeurige kennis van het terrein

en der afzonderlijke gewesten te verschaffen, en in het algemeen bruikbare staf-officieren te vormen,

GENEESKUNDIGE DIENST.

Daartoe behooren:

a. Staf van de geneeskundige dienst.

b. Inrigting voor de vorming van officieren van gezondheid.

Het leger heeft eenen staf voor de geneeskundige dienst, bestaande uit:

4 Generale staf-artsen, met rang van kolonel.

10 Generaal-artsen, met rang van majoor.

De werkring van den staf voor de geneeskundige dienst, strekt zich uit tot de inspectie en aanschaffing der uitrustingsbehoeften voor de veld-hospitalen, tot de daarstelling en het bestuur der kantonnements-, garnizoens- en gewestelijke hospitalen, en overigens tot alles, wat betrekking heeft op het bestuur en de organisatie van de militaire geneeskundige dienst, zoowel in vrede als oorlog.

Bij het garde-korps en bij elk der 8 overige generaal-kommando's, is een generaal-arts toegevoegd, onder wiens bestuur het militaire gezondheids-wezen in de gewesten is gesteld. Elk kavallerie- of infanterie-regiment, of bataillon, heeft een regiments- of bataillons-arts; elke kompagnie of eskadron eene kompagnie- of eskadrons-chirurgijn.

Te Breslau bevinden zich twee inrigtingen voor de vorming van officieren van gezondheid, namelijk:

1.) De medicinisch chirurgische Militaire Akademie.

2.) Het » » Frederik Wilhelm-instituut.

BUSKRUID- EN WAPEN-FABRIEKEN.

Koninklijke buskruid-fabrieken, zijn twee in getal; de eene is in de nabijheid van Berlijn, de tweede bij Neisse. Elk dezer fabrieken heeft een hoofd-officier als directeur en een fabricatie-inspecteur.

In Spandau bestaat een geheim vuurwerkers-laboratorium.

Twee geschut-gieterijen zijn in Pruisen aanwezig; de voornaamste is te Berlijn; de tweede is te Breslau gevestigd. In de ijzerwerken te Gleiwitz, Malapane en Sayn, worden echter ook stukken gegoten.

Artillerie constructie-werkplaatsen zijn: te Berlijn, Deutz, Neisse en Dantzig.

Artillerie-depôts zijn 34 in getal, bij elk zijn 2 officieren, 1 kapitein-magazijnmeester en 1 luitenant-magazijnmeester aangesteld. Dezelve zijn te: Berlijn, Spandau, Küstrin, Stettin, Kolberg, Straalsund, Dantzig, Pillau, Königsberg in Pr., Graudenz, Pozen, Thorn, Glogau, Scweidnitz, Breslau,

Glatz, Neisse, Silberberg, Kosel, Wittenberg, Torgau, Maagdenburg, Erfurt, Minden, Wesel, Munster, Dusseldorf, Keulen, Koblenz, Gulick, Trier, Saarlouis, Mainz en Luxemburg.

Geweer-fabrieken, zijn te Potsdam, Neisse, Saarn, Suhl en Danzig. Bij ieder dezer fabrieken bevindt zich eene revisie-commissie, met een officier als president.

REMONTÉ-INSPECTIEN.

Deze staan onder een' staf-officier, als inspecteur der remonten, en een' burgerlijk beambte, als directeur der remonte-depôts. Dit personeel zorgt in de voorziening van de jaarlijksche behoefte aan paarden, voor alle beredene troepen; voor de daarstelling en regeling van de remonte-markten in de verschillende gewesten; voor de doelmatige behandeling en opkweeking der aangekochte jonge 3jarige paarden, tot dat zij in de remonte-depôts hun 4de jaar bereikt hebben.

De remonte-depôts bevinden zich:

4 In het regerings-district Gumbinnen.

1 " " " Potsdam.

1 " " " Pommeren.

Door elkander rekent men dat het leger jaarlijks ongeveer 3000 remonte-paarden benodigd heeft.

MOBIELMAKING VAN HET LEGER MET DE BENOODIGDE PAARDEN.

Even als alles, wat de militaire aangelegenheden en de verdediging van den Pruissischen staat betreft, is ook in dit geval, in eene eventuele mobielmaking voorzien, en kan tot voorbeeld verstrekken aan alle andere staten van ons werelddeel.

Bij een koninklijk wetsbesluit van den 24sten Februarij 1854, worden alle onderdanen der Pruissische monarchie verplicht tot de levering van paarden, indien namelijk de verdediging van het rijk zulks noodzakelijk doet achten. Een vrij opmerkelijk bevelschrift, hetwelk de opper-president van de gewesten Kur- en Neumark, in de maand September dezes jaars (1853) heeft uitgevaardigd, bevat de uitlegging van het bovengenoemd besluit, ten doel hebbende, om zijne geadministreerden bekend te maken, hoedanig men, in tijd van vrede, alles moet voorbereiden, opdat men bij eene eventuele oproeping, dadelijk kan voldoen aan het voorgeschrevene in de wet van Februarij 1854.

Te dien einde is aan de landraden de pligt opgelegd, om ten allen tijde eene volledige opgaaft te kunnen doen van het aantal paarden in hunne onderhebbende kantons (*Kreise*) aanwezig, met aantekening voor welk wapen zij bijzonder geschikt zijn. Uit dit getal zal men de benodigde paarden voor de garde- en linie-kavallerie-troepen uitzoeken, en vervolgens de overige bij de andere wapenkorpsen verdeelen. Deze voor de

dienst aangewezen paarden, zullen alsdan op de bepaalde verzamelaarsplaatsen gebragt worden. Eene commissie, uit burgeren en militaire personen te zamen gesteld, zal op die plaatsen, de voorloopige destinatie-aanwijzing bekrachtigen; zij zal tevens de waarde der paarden schatten, met bepaling, dat ten aanzien van de bruikbaarheid voor de dienst, de militaire, en ten aanzien der prijs-schatting, de burgerleden der commissie, de beslissende uitspraak hebben. De vergoeding der geschatte waarde, wordt door de algemeene staatskas bewerkstelligd; doch slechts tot een gewoon maximum van 100 Rhr., en wanneer men voor dezen prijs geen genoegzaam aantal paarden kan verkrijgen, doet het rijk de hoogste prijsstelling van 120 Rhr. te goed.

Verder is bij deze aanschrijving bepaald, dat men bij eene zoodanige schatting, geenszins de groote behoefte tot grondslag zal nemen, aangezien de prijzen daardoor te veel zouden stijgen, maar dat de waarde der paarden geschat zal worden, naar de marktprijzen in gewone tijden.

De paarden voor de Landwehr kunnen door aannemers worden geleverd, namelijk voor de Landwehr-ruiters, welke zelve geen paarden bezitten; indien echter de kantons-raden aan de levering in natura, de voorkeur geven, dan geschiedt dit, op de hierboven omschrevene wijze, doch met dit verschil, dat niet de staatskas, maar de kassen der kantons en gemeenten, even als de vrijwillige geldelijke bijdragen der ingezetenen, in de vergoeding voorzien.

INRIGTINGEN VOOR HET KRIJGSKUNDIG ONDERWIJS.

Doelmatige inrigtingen voor de opkweeking van bruikbare officieren en onder-officieren zijn door het geheele leger en door het rijk verspreid.

Bij ieder regiment en bij ieder bataillon bestaat eene regiments- en eene bataillons-school, voor het onderwijs der onder-officieren en soldaten. De artillerie heeft afdelings- en kompanies-scholen; de laatste bestaan echter alleen voor het geval, dat zich slechts ééne compagnie op de plaats bevindt, b. v. in vestingen.

Het onderwijs, dat op deze scholen gegeven wordt, bepaalt zich tot lezen, schrijven, rekenen, de hoogduitsche taal, de aardrijkskunde en de geschiedenis.

Verder bestaan er 17 divisie-scholen, te weten: eene school voor de garde, en eene voor elke linie-divisie; deze scholen zijn gevestigd in het hoofdkwartier van den staf der divisie. Het onderwijs neemt hierin reeds eene hoogere strekking, daar men, om op dezelve te worden toegelaten, een voldoende examen van Portépee-vaandrig moet kunnen afleggen. De cursus van de eenige klasse loopt in twee jaren af.

De officiers-examens worden afgelegd voor eene opper-militaire examen-commissie te Berlijn gevestigd.

De benoeming tot officier wordt door keuze bewerkstelligd. Het officiers-korps, namelijk, draagt 5 Portépee-vaandrigs voor, welke een voldoende examen voor de vermeldde commissie heeft afgelegd. De chef van het regiment kiest, in overeenstemming met de overige hoofd-officieren, een kandidaat uit de 5 voorgedragene, en brengt deze op de voordragt aan den koning.

Voor de officieren van alle wapenen, die neiging gevoelen, om hunne kennis in grooteren omvang uit te breiden, staat de Algemeene krijgsschool te Berlijn open. Om echter op deze school te worden toegelaten, moet de kandidaat drie jaren als officier gediend hebben, en met de praktische dienst, in derzelve geheelen omvang, bekend zijn. Overigens moet hij eenen gekenmerkten aanleg voor de hoogere studien en de als noodig geachte voorbereidende kunde bezitten. Te dien einde moet hij zich aan een examen onderwerpen.

In het jaar 1856 waren 12 officieren en 11 burgers, als leeraars aan deze school geplaatst. Het getal leerende officieren bedraagt gewoonlijk 50 à 40.

De lessen worden in den voormiddag gegeven, van half oktober tot half juli. Gedurende den vacantietyd, keeren de officieren naar hunne korpsen terug, om dienst te doen. Op het bijwonen dezer lessen wordt hoogen prijs gesteld; dewijl een goed voleindigde cursus het uitzigt opent tot eene plaatsing bij den generalen staf, of tot de roeping tot de een of andere betrekking.

De tragsgewijze opklimming van het onderwijs, zooals hier boven is opgegeven, heeft bij de artillerie op dezelfde wijze plaats.

De vereenigde artillerie en ingenieur-school te Berlijn is voor het hoogere onderwijs en de opkweeking van artillerie en genie-officieren ingerigt.

Bij deze school zijn aangesteld als leeraars: 15 officieren en 15 burgers. De volledige leercursus duurt 5 jaren. Bij de oprigting was de school alleen bestemd voor Portépee-vaandrigs, doch nu nemen ook de jonge artillerie- en genie-officieren deel in het onderwijs.

Andere opvoedings-gestichten.

Te Straalsund bestaat een zoogenaamd militair kindershuis voor 90 jongens en 80 meisjes, zijnde kinderen van invalide-soldaten; zij genieten vrij onderwijs en kleeding.

Te Annaburg is een opvoedings-instituut voor militaire kinderen, zonen van hulpbehoevende soldaten, welke daarin tot onder-officieren, muzikanten of trompetters gevormd worden. Nadat de kweekelingen hun 15de jaar bereikt hebben, leeren

degene, welke geene muzieklessen hebben bijgewoond, in een van de vier werkplaatsen van het instituut, een handwerk, te weten: het schoenmaken, kleermaken, slotenmaken, geweer-maken of smeden. Op hun 18de jaar treden zij, na voleindigden leercursus, voor hunne verdere opkweeking tot onder-officier, in de school-afdeeling van het instructie-infanterie-bataillon te Potsdam, zijnde de nieuwe onder-officiers-school, waarin zij drie jaren verblijven (1).

Te Potsdam is het groote militaire weeshuis gevestigd, ingerigt voor 500 onderlooze zonen, en te Pratsch, bij Wittenberg, bestaat eene afdeeling dezer inrigting, voor 500 onderlooze dochters van onder-officieren en soldaten. De jongens worden tot handwerkers en onder-officieren, de meisjes tot dienstboden gevormd; zij, die eenen uitstekenden aanleg hebben, worden in de muziek onderwezen. Dit onderwijs geschiedt op kosten van den staat, doch daarvoor zijn de jongens verplicht, voor ieder jaar dat zij onderwijs, voeding en kleeding genoten hebben, 2 jaren in het staande leger te dienen.

De *kadetten-scholen* te Berlijn, Potsdam, Culm en laatstelijk te Wahlstadt, gevestigd, hebben eene hoogere strekking. Daarin worden de zonen van officieren, hetzij zij van adel of burgerlijke geboorte zijn, opgenomen. Die te Potsdam en Culm zijn voorbereidings-scholen tot die te Berlijn, en de kadets verblijven daarin tot hun 14de jaar, als wanneer zij in de Berlijner school, tot hun 17de en 18de jaar, worden opgenomen.

In de voorbereidings-scholen worden de élèves in de hoogduitsche, fransche en latijnsche talen, en verder in de aardrijkskunde, geschiedenis, natuurlijke historie, godsdienst en gymnastie onderwezen. In de school te Berlijn, worden deze vakken verder voortgezet, en tevens onderwijs in de militaire wetenschappen gegeven. De opvoeding is geheel in den militairen geest, en de élèves zijn kompagnies-gewijze ingedeeld. Te Berlijn bevinden zich doorgaans 250 kadetten, te Potsdam 120, te Culm 120, en te Wahlstadt 70. In de school te Berlijn is slechts plaats voor 70 pensionnaires, te Potsdam en Culm voor 50 pensionnaires; te Wahlstadt, zijn al de kadetten *pensionnaires*. Het toezien en les-geyende personeel is talrijk. Dat te Berlijn bestaat uit: 1 directeur der studien, 16 professoren en gegradueerde leeraars, 1 schrijffmeester, 2 dansmeesters. Daarenboven zijn daarbij in dienst 4 kompagnies-kommandanten, 4 subalterne-officieren, en 9 andere officieren voor het militaire onderwijs.

(Het vervolg hierna.)

(1) Zie daarover nader bij de *Taktische opkweeking*.

HET

KRIJGSKUNDIG ONDERWIJS (1).

VRIJ GEVOLGD

NAAR DAT VAN

DEN GRAAF LA ROCHE AYMON.

In een tijdperk, waarin zoo veel over de militaire studiën en examens gesproken wordt, en hiertegen nog vele voorin- genomenheid heerscht, kwam het mij niet ondoelmatig voor, dat onderwerp, in den geest van dat van den luitenant-gene- raal, Graaf *de La Roche Aymon*, te behandelen, en wel, door het vrij vertalen van zijn artikel: L'INSTRUCTION.

Daar gemelde kavallerie-generaal niet alleen uitgebreide theo- retische kundigheden bezit, maar in den oorlog bewezen heeft ook ervaren in de praktijk te zijn, kunnen zijne gedachten op dit punt, niet anders dan zeer belangrijk wezen.

Vele tegenstanders van de beoefening der krijgskundige stu- diën, halen telkens de voordeelen der Fransche legers aan, onder aanvoering van *Moreau*, *Massena*, *Gouvion St. Cyr*, *Soult* en *Napoleon*, als een bewijs, dat men zonder voorloo- pige studiën, zeer goed overwinningen kan behalen. Deze ge- neraals, welke uit betrekkingen, aan den krijgsstand vreemd, of uit subalterne rangen, plotseling te voorschijn traden, om zich tegen goed in den oorlog afgerigte troepen en generaals van ondervinding te meten, hebben, wel is waar, vooraf niet geleerd, hunne troepen te geleiden en te stellen; doch de praktijk heeft hen hierin, evenmin als de theorie voorgelicht.

(1) Wanneer hier de woorden *onderwijs* en *examen* gebezigd worden, dan moet men hierdoor verstaan een doelmatig theoretisch, maar vooral ook een *praktisch* onderwijs, waarin rijkunst en wapenhandel als hoofd- zaak beschouwd worden. Door het woord *examen*, wordt, behalve het theoretische, ook verstaan een doelmatig onderzoek van het fysieke, de rijkunst, wapenhandel, bekwaamheden in het instrueren, het evolu- tioneren, de oogmaat en de praktische velddienst.

In de middeleeuwen werd niets van de geestvermogens gevegd, doch alles aan de fysieke krachten toegewijd: thans is men in een tegenover- gesteld uiterste vervallen; het bevorderen der fysieke krachten wordt verwaarloosd, niettegenstaande dit voor den krijgsman, en vooral voor den kavallerist, het eerste vereischte is. Daar de officier der kavalle- rie in dezelfde mate persoonlijk handgemeen wordt, als de eenvoudige kavallerist, zoo moet hij niet alleen een volmaakt ruiter wezen, maar daarenboven den sabel en de pistool met behendigheid weten te be- handelen; deze vereischten moeten dus bij het opleiden van jonge lie- den tot kavallerie-officieren, op den voorgrond staan; elk onderwijs dat hiervan afwijkt, is ondoelmatig.

Dat men bij een examen, om tot officier opgeleid te kunnen worden, de wiskunde op den voorgrond stelt, is zeer doelmatig, om de geestver- mogens op de proef te stellen, en te onderzoeken of de aspirant wer- kelijk voor den officiersstand geschikt zij; want hij, die de wiskunde be- grijpt, is voorzeker ook in staat het overige te leeren; maar om later de eléves meer lessen in de wiskunde, dan in het paard rijden te geven, zoude men als hoogst ondoelmatig moeten aanmerken. *De vert.*

Wat heeft hen dan hierin bestuurd? Hun GENIE! Door de na- tuur begunstigd, hadden zij van haar dat Goddelijk en scheppend vuur ontvangen, dat zich beter laat gevoelen dan omschrijven.

Groote en beroemde veldheeren zijn daardoor, bij enkele ge- legenheden, als het ware, meester van de omstandigheden ge- worden, en schenen door eene Goddelijke ingave voorgelicht te worden, op een oogenblik, dat men geen tijd tot denken had, en de eerste gedachte de beste moest zijn, (hetgeen door *Bossuet* genoemd wordt: «*Les soudaines inspirations du genie.*») Maar daar zulke mannen zeer schaarsch zijn, moeten de gene- raals — zegt *Lloyd* — zich door eene goede theorie, kundig- heden verwerven, die hen voor grove misslagen beveiligen. De theorie moet dus altijd de praktijk voorafgaan. De gewone mensch, die noch over de grondregels nagedacht, noch die beoefend heeft, zoude, welligt, door de praktijk alleen eenige kortstondige voordeelen behalen; maar wat zal men van een generaal wachten, die, zoo als *Vegetius* zegt, handelt: «*Casu et non arte.*»

Xenophon, en meer anderen na hem, hebben gezegd, dat in den oorlog alles op *de oogmaat en de werkdadigheid* aan- komt. Alzoo zal men, na de grondbeginselen des oorlogs, in hunnen geheelen omvang, goed beoefend te hebben, de theo- rie op de praktijk toepassen; waartoe in vredestijd vele prak- tische oefeningen, doelmatig ingerigte kampen en groote evo- lutien vereischt worden. Het is op deze onwederlegbare grond- beginselen, dat de hier voorgestelde instructie gegrond is.

Het onderwijs van den soldaat af tot den generaal toe, heeft bij het wapen der kavallerie, ten allen tijde en nog, veel, ja zeer veel te wenschen overgelaten, niettegenstaande alleen door een doelmatig *praktisch* en *theoretisch* onderwijs, de kor- poraal, de onder-officier, de officier, de generaal, in vredes- tijd kan gevormd worden.

De graden werden verkregen, zonder dat men vooraf daar- toe bekwaam werd gemaakt. Zoo reed de luitenant (12 of 15 jaren) voor zijn peloton, tot hij ritmeester werd; de rit- meester bleef zijn eskadron kommanderen, tot dat hij hoofd- officier werd, enz. Zeer zelden werd een luitenant geroepen om een eskadron, nimmer een ritmeester, om onder opzigt van den majoor of kolonel, twee eskadrons, of het regiment te kommanderen. — Was men bevreesd, dat zij het even goed, en somwijlen beter zoude doen; of dacht men dat zij daar- toe de noodige bekwaamheden niet hadden? Het is geene schande, iets van zijne minderen te leeren, maar wel de pligt van eenen chef, die het ware belang van zijn vaderland behartigt, zijne officieren zoodanig op te leiden, dat, in een dag van gevecht, door het sneuvelen of verwonden der hoofd-officieren, den troep altijd bekwaame aanvoerders overblijft.

Met de theoretische kundigheden was het niet beter gesteld:

de theorie werd zoodanig gehouden, dat ieder de grootste tegenzin er in had.

Men geloove niet, dat een goed bestuurd onderwijs der troepen, geene der heilzaamste middelen zij, om een wapen in achtig, aanzien en waarde te doen rijzen, den militairen geest op te wekken. De ingelijfde zal in de dienst *een middel* vinden, iets nuttigs te leeren voor zijne toekomstige burgerlijke betrekking, onmisbare kundigheden verkrijgen om de toekomst te teren, vermits datgene, wat hij geleerd zal hebben, hem in staat stelt, kleine bedieningen waar te nemen; want het is zoo wel in het belang van den militairen geest, als in dat der schatkist, hiervan een groot gedeelte aan het leger toe te kennen; ook zal men door een theoretisch onderwijs de geestvermogens ontwikkelen, en de soldaat kan daardoor tot eene eervolle en zekere bevordering geraken.

De groote kunst van te regeren bestaat, in het belang en de eigenliefde der personen aan te moedigen en er zich als een hefboom van algemeen welzijn van te bedienen. — Een goed bestuurd en verspreid onderwijs, zal den tegenzin in de dienst voorkomen, dat door het vervelende kaserne-leven veroorzaakt wordt, en veelal bestaat, in bevelen op te volgen van dikwijls zeer eigenzinnige en onwetende chefs, de wapens te polijzen, en zich als automaten te bewegen; maar geeft aan deze menigvuldige zorgen een nabijzijnd doel, men toone aan deze menschen, vermoeid door dat leven, eene nuttige toekomst aan, en weldra zal men verwonderd zijn over de regelmatigheid en den goeden wil, die bij het waarnemen van de dienst zal heerschen.

De soldaat afleiding hebbende, door de kunde die hij verkrijgen zal, door de ontwikkeling zijner vermogens, zal geen tegenzin in de dienst gevoelen (1), en de krijgstucht, die zedelijke kracht der korpsen, zal er des te meer bij winnen, daar de onder-officieren, reeds beter onderwezen, door hunne meer uitgebreide kunde, den soldaat eerbied en achting voor hunnen persoon zullen inboezemen. Want: *«pour être respecté, il faut être respectable,»* en dit kan alleen uit de hoedanigheden van den persoon, doch nimmer uit de épaulet voortkomen. Voor den kundigen luitenant zal men meer eerbied gevoelen, dan voor den onwetenden hoofd-officier. — De soldaat, genoeg wetende, om de minderheid te gevoelen van *meer of beter te weten*, zal zonder tegenzin gehoorzamen aan die,

(1) Om deze nog meer te verminderen, moet men den soldaat goed huisvesten, de kazerne van goede cantines voorzien. Bovendien moeten er zich in de kazerne, des winters, goede, verwarmde lokalen bevinden, waarin men eenige spelen en geschikte boeken moet hebben.

Thans kan de soldaat niet huisselijk worden; hij moet zijn troost in de herbergen zoeken, waaruit de dronkenschap veelal voortspruit; en om den soldaat het leven nog aangenaam te maken, wordt hij des winters in enkele garnizoenen, om 8 ure, gelast te gaan slapen.

De vert.

welke verlichter zijn dan hij, en onder-officieren geworden zijn, door hunne verdiensten, doch niet door voorspraak of familie-betrekkingen, door toeval of de onmogelijkheid om iets beters te vinden.

In tijd van oorlog, zal een goed gevolgd onderwijs der soldaten en onder-officieren, vruchten dragen; zij zullen beter den staat der zaken bevatten; zij zullen beter het gewigt der omstandigheden berekenen, beter begrijpen den graad van moed en volharding van hen gevorderd en zich met minder moeite onderwerpen aan de waakzaamheid en krijgstucht welke zij gebiedt. — Deze waarheden zijn onwederlegbaar; ze te ontkennen, zoude wezen het middagklare te willen loochenen. Het eenige dat men tegen een doelmatig militair onderwijs zoude kunnen inbrengen, is, dat de hoofd-officiers-plaatsen moeilijker, ja misschien te moeilijk zouden zijn te vervullen. — Wat bewijst dit? Niets anders dan dat de gunst en voorspraak minder, maar kunde en bekwaamheden meer, invloed zouden hebben. — Het zoude ook jammer zijn, de eigenliefde van eenigen weinige te kwetsen, in het ware belang van het algemeen welzijn! Zij, die naar de hoofd-officiers-plaatsen staan, zullen trachten zich dezelve waardig te maken; zij zullen gevoelen, dat de militaire stand geen handwerk, doch wel een kunst is, en bijgevolg studie en kundigheden vereischt. Uit de militaire studien zoude nog een groot en wezenlijk nut voortvloeijen: namelijk, dat die *groote mannen van kleine zaken* ophouden zouden invloed te hebben; dat de wetenschap der knopen, stroppen, hunne lengte en breedte, niet meer een titel van aanbeveling zal zijn; en dat de kunst, bevrijd van de banden der onwetendheid en routine, des te voordeeliger vorderingen zal maken, daar zij tot heil van den Staat en troon zullen strekken.

Men zal zeggen: er behoort tijd toe, om zich met het onderwijs der manschappen bezig te houden; — bij de infanterie is dit mogelijk, maar bij de kavallerie is het een ander geval. — De zorg van het paard, het fourageren, de inwendige en staldienst, verslinden veel tijd. — Het is waar, dat de bijzonderheden der dienst langzaam en moeilijk te leeren zijn, de dubbele exercitie, het dubbel gebruik der wapenen veel tijd wegnemen. — Maar zijn dat onoverkomelijke hinderpalen? Dit blijft ons over te onderzoeken. — Door het personeel der kavallerie zamen te stellen uit menschen, die van de vroegste jeugd met paarden omgegaan hebben, zijn de bijzonderheden, welke betrekking tot de zorg der paarden hebben, slechts te regelen, waardoor reeds veel gewonnen is. De manier van onderwijs te volgen, die hier voorgeschreven wordt, doet de geestvermogens der manschappen spoedig ontwikkelen, waardoor de soldaat sneller vorderingen in alle deelen van zijne afrigting zal maken; alles wordt beter

spoediger door hem gevat. Door de garnizoensdienst der kavallerie, tot het allernoodzakelijkste te verminderen, door de paarden (die dagen dat zij niet uit geweest zijn) slechts éénmaal daags te poetsen, zal men gemakkelijk den tijd vinden, hetwelk dit eerste zoo noodzakelijk onderwijs vereischt (1). Daarenboven moet dit onderwijs voor de verschillende klassen, zoodanig ingerigt zijn, dat het niet te veel tijd wegneemt; met moet berekenen, dat twee uren per dag tot de studien voldoende kunnen zijn, en tegen het einde van het jaar zekere en zoodanige uitkomsten opleveren, dat de man, aangemoedigd door zijne eigene vorderingen, den lust en de noodzakelijkheid gevoelt om verder te gaan.

Maar, zal men zeggen, niettegenstaande de scholen, bij de regimenten ingesteld, waren er weinigen die zich aanboden, uit waren lust aanmeldten om kundigheden op te doen; zij gingen als naar een corvée, of wel uit luiheid, om geen andere dienst te doen, derwaarts. Dit stem ik volgaarne toe: maar de lust om iets

(1) Indien men daarenboven het onderwijs der rekruten, met de Gymnastie begint, zal de nieuw aangekomene spoediger en aangamer afgerigt worden dan thans, terwijl hij tevens veel vlugger en behendiger in het paard rijden zal worden.

Inderdaad men wil, en dit is een der eerste vereischten, dat de kavallerist vlug wordt; om nu dit doel te bereiken, stelt men den rekrut, die achter de ploeg of van den schoenmakers-winkel komt, in een gedwongen houding, en leert hem als een automaat zijne beenen bewegen. Die gedwongene houding heeft nog een nadeel, namelijk, dat het den man van het eerste oogenblik af, tegen zijnen nieuwen stand inneemt, die toch bovendien voor den loteling weinig aanlokkelijks heeft. Doch door den man te laten springen, loopen, voltigeren, kringwijze bewegingen met de sabel te laten maken, wordt hij op eene aangename wijze in zijnen stand ingewijd, en zal hij zich dus minder vervelen en niet *gedegouteerd* worden, waarvoor men vooral een troep moet behoeden, wil men niet een ligchaam zonder ziel hebben.

Om de afrigting nog meer te bespoedigen, moeten alle bewegingen en handgrepen te voet, zoo veel mogelijk, met die te paard overeenstemmen, daar dezelve toch niet anders moeten zijn, dan eene voorbereiding voor de oefening te paard. Juist het tegenovergestelde heeft in onze omslagtige reglementen plaats.

Het aantal schildwachten moet ook verminderd worden. Wat heeft een generaal, kolonel, president van het hooge gerechtshof, gouverneurs, ontvangers, enz., met schildwachten in gewone tijden noodig? Indien zij uit zich-zelfen niet achtbaar zijn, zullen voorzeker deschildwachten hen geen kunde geven, of achting doen inboezemen, en wat het bewaren der geldkisten aangaat, zal men, indien men voorzorgen neemt, evenmin als de groote bankiers, bestolen worden; diegene, welke op deze voorwaarden de verantwoording niet op zich willen laden, hebben slechts voor hunne posten te bedanken; men zal andere even bekwaame mannen vinden, die dat alles zonder schildwachten op zich zullen nemen.

Omtrent de oppassers zoude men ook eenige wijzigingen kunnen maken; b. v. de officieren zouden hunne oppassers uit die manschappen moeten kiezen, welke met paspoort naar hunne haardsteden terug keeren, hetzij lotelingen of vrijwilligers.

Zij moesten niets dan stal-tenue en klein equipmentstukken hebben, halve soldij en kleedingfonds genieten en buiten de sterkte gerekend worden; aan de krijgstuicht ondergeschikt, doch vrij van alle exercitiën en diensten zijn.

Het is niet alleen voor de kavallerie-officiëren zelfs, maar ook voor den Staat van belang, dat de officiers-paarden goed opgepast worden, want een onbereden kavallerie-officier, in tijd van oorlog, kan met den besten wil der wereld, geen dienst aan den Staat bewijzen. *De vert.*

te leeren, *kan alleen uit NAJVER* voortkomen. Men geve een nuttig toekomend doelaan het onderwijs, en dan zal men zien, dat er eene menigte zich zal aanbieden. Dat men eene wedstrijd (*concours*) daartelle voor de plaatsen der korporaals en onder-officiëren; een ander voor die officiers-plaatsen, welke de onder-officiëren toekomen, en weldra zal men zien, met welk een ijver het onderwijs bijgewoond zal worden; van het oogeblik namelijk dat de kundigste zeker van zijne bevordering zal zijn. Indien zijn goed gedrag overeenstemt met zijne kundigheden, zullen alle in het strijdperk willen treden. Het grootste gebrek van de scholen en examens, die men had ingesteld, was mijns inziens, dat er te veel op eens in die scholen geleerd werd: bij de examens te veel theorie en wiskunde, doch geene praktijk gevorderd werd, waardoor vele goede officieren en onder-officiëren werden afgeschrikt, en men niets of slechts theoretisch had verkregen.

Opdat het onderwijs vruchten zal dragen, moet het geëvenredigd zijn aan de bekwaamheid der personen en aan den graad bunner vlgheid. — Bij gevolg zal men, behalve de Gymnastie, de exercitie met den sabel en de lans, het inslaan der hoefnagels, het schijfschieten, de rijkunst en de evolutiën, den soldaat leeren lezen, schrijven, de spelling, de vier regels der rekenkunst in geheel, de geographie en de militaire geschiedenis van ons land (het laatste sedert 1700); een weinig theorie over de lessen en de benamingen van de uitwendige deelen van het paard.

Maar aangezien de *nayver* het eerste grondbeginsel van alle werkzaamheid is, moet men vaststellen, dat de korporaals-plaatsen voortaan gegeven zullen worden aan diegenen van ieder eskadron, welke het behendigste in den wapenhandel zijn, het beste te paard rijden, gepaard bij een goed gedrag en de meeste vorderingen op de school. Voor iedere bevordering behoorden de ritmeesters drie manschappen voor te dragen, en de plaats van korporaal aan die gegeven worden, welke in tegenwoordigheid van de hoofd-officiëren en den ritmeester, de meeste bewijzen van kunde gaf. Kleine belooningen moesten jaarlijks toegekend worden, aan diegenen, welke door hunne vorderingen (zowel theoretisch als praktisch) uitmunten. — Deze belooningen geven tevens het regt, om bij de eerste gelegenheid bevorderd te worden, indien het goed gedrag aan deze pogingen beantwoordt.

Deze eerste school moet door onder-officiëren, onder opzigt van een officier, bestuurd worden.

De korporaals zullen in eene bijzondere klasse vereenigd worden: men zal hen in het schrijven en de spelling meer zoeken te volmaken, door hen iets voor te dicteren: trekken uit de militaire geschiedenis, heldendaden onzer natie, uittreksels uit de garnizoens- en velddienst, de krijgstuicht en militaire

zedekunde, zullen de gewone onderwerpen zijn. De ontwikkeling en uitlegging der reglementen en krijgswetten, de vier regels der rekenkunde in gewone en tiendeelige breuken, de geographie, de theorie over het exercitie-reglement, tot en met de eskadrons-school en een weinig paardenkennis, zullen hun onderwijs voltooijen.

Het beste gedrag, de meeste aanleg en vorderingen in deze klasse, in de rijkunst en den wapenhandel, zullen de eenige regten tot bevordering zijn. Indien er een onder-officier-plaats in het eskadron open is, zal de ritmeester drie der kundigste korporaa's voordragen: de keus zal onder hen betwist worden, en immer op den kundigste vallen. Deze school moet door een onder-adjutant of opperwachtmeester, onder opzicht van een officier, bestuurd worden, die bijzonder met de theorie, de velddienst en het exercitie-reglement belast moet zijn. Eens in de week zal men de korporaa's, op het terrein, onder geleide van eenen officier vereenigen, om hen in de velddienst te oefenen: men zal patrouilles van vier tot zes man zamenstellen, welke beurtelings door een hunner moet aangevoerd worden; men zal hen leeren, dezelve aan te voeren, de vedetten uit te zetten, het consigne over te geven en weder af te lossen; men zal hen leeren het terrein te beoordeelen, den afstand te berekenen, de breedte der wegen, bruggen, engten, straten en dorpen, enz. te schatten; hunne misslagen verbeteren en zich vooral toeleggen om hunne oogmaat te vormen. Het gering aantal onder-officiëren, dat men, ook hier, bij de ligte kavallerie vindt, doet de noodzakelijkheid geboren worden, om de korporaa's zoodanig te vormen, dat zij met vrucht, de onder-officiëren bij voorkomende omstandigheden, kunnen vervangen.

De onder-officiëren moeten in eene derde klasse, onder opzicht van drie officieren, vereenigd worden: de ritmeester der 2de klasse, een 1ste en een 2de luitenant.

Deze drie officieren moeten om de drie maanden door anderen vervangen worden, opdat ieder op zijne beurt bewijzen van kunde aan zijne ondergeschikten kan geven, en hen vertrouwen inboezemen, hetwelk een gevolg van hunnen hooger rang moet zijn, als ook om zich daarenboven in alle takken van het onderwijs te volmaken. Immers leert men nimmer beter, dan door anderen te onderrigten; de noodzakelijkheid zich te doen begrijpen, door menschen met mindere kunde begaafd en wier geestvermogens minder ontwikkeld zijn, dwingt ons de eenvoudigste en duidelijkste uitdrukking te zoeken, die ook de beste is.

In deze klasse moeten geleerd worden: de rekenkunst, de algebra en wiskunde, tot aan de trigonometrie, geographie, historie sedert 1400, vooral de vaderlandsche historie, het teekenen van den platten grond, om een terrein af te schetsen, de veldverschansing en vestingbouwkunde, doch niets dan de

benamingen; een weinig topographie, de taktiek der kavallerie en de theorie over de onderscheidene reglementen, de uwendige paardenkennis.

Eenmaal in de week, zal men de onder-officiërs, eskadronsgewijze op het terrein vereenigen, om hen door de officieren hunner eskadrons, in de velddienst te onderwijzen, en met de vleugelrotten (*files d'encadrement*) te doen exerceren. Naarmate het onderwijs vordert, moet men de onder-officiëren en korporaa's vereenigen, om hen verder in de evolutien met de vleugelrotten te oefenen, en in de velddienst, door detachementen van 12 tot 15 man, te vormen, die beurtelings door hen zullen gekommandeerd worden. Men doe hen vooruitrukken, terugtrekken, posteren, patrouilles uitzenden; de officieren slaan alles gade, en verbeteren hetgene niet goed uitgevoerd wordt; — door dit *onderling onderwijs*, op het terrein toegepast, zal men het vernuft der onder-officiëren en korporaa's ontwikkelen, en zij zullen onmisbare kundigheden voor den oorlog opdoen, hetwelk het eenige doel van het krijgskundig onderwijs moet zijn.

Aldus afgerigt, zullen de onder-officiëren en korporaa's zich niet meer verlegen gevoelen, als de tijd voor de exercitie der velddienst zal gekomen zijn; zij zullen eene zekerheid van hunne zaak hebben, die den soldaat vertrouwen zal inboezemen, waaruit eene zedelijke kracht zal ontstaan, veel voordeeliger voor de krijgstuicht, dan de vrees voor straf. Bij deze theorie op het terrein, zal men de onder-officiëren afzenden om terrein te verkennen, en hen leeren met luider stemme een duidelijk rapport af te leggen. Ook zal men hen orders vóórzeggen, om ze te leeren dezelve spoedig en leesbaar op te schrijven.

De theorie over de details van het exercitie-reglement, zal van geen nut zijn, zoo lang de afrigting der rekruten, niet eskadronsgewijze plaats heeft, en deze afrigting aan eenige weinigen toevertrouwd is: men zal woorden, maar geene zaken leeren. Daarenboven, bij het afrigten der rekruten, eskadronsgewijze, leert de officier den onder-officier, en de korporaal zijne manschappen kennen: de man leert vertrouwen in hen te stellen; terwijl, zoo als zulks thans het geval is, de soldaat aan de zorg van anderen toevertrouwd, niet zelden zijne officieren en onder-officiëren aanziet, als menschen die er weinig van weten, hetwelk natuurlijk weinig achtig en vertrouwen inboezemt. Ik stem volgaarne toe, dat deze wijze bij ons in den beginne met eenige moeite gepaard zoude gaan; want, daar de rijkunst geheel verwaarloosd is geweest, vindt men misschien onder de korporaa's, onder-officiëren en officieren, weinige die daartoe geschikt zijn. Bij ieder regiment plaatse men een ritmeester en een luitenant-piquer, om de luitenants, onder-officiëren en korporaa's, in de rijkunst te oefenen, opdat deze hunne kunst in de eskadrons versprei-

den, welke officieren daarenboven belast zijn met de zorg en afrigting der remonte-paarden. Door één luitenant-adjudant en den instructeur af te schaffen en het tractement van den overblijvenden adjudant met dat van de andere luitenanten gelijk te stellen, zullen de kosten daartoe gevonden zijn, en onze kavallerie zal leeren rijden; hetwelk, zoo ik mij niet vergis, de hoofdzak van een kavallerist is.

De nuttigheid der kavallerie en hare zedelijke kracht, hangen grootendeels af van de afrigting der rekruten, eskadronsge wijze; deze over te laten aan een zeker aantal instructeurs, is geheel tegen alle grondbeginselen, [welke de ondervinding daargesteld heeft. Er moeten geene onnoodige raderen in een werktuig zijn; alle moeten tot hare werking bijdragen; zonder dat kan het niet aan zijn oogmerk beantwoorden. Zoo is het gelegen met de officiers- en onder-officiers-instructeurs, en de anderen die het niet zijn; de afrigting wordt hierdoor vertraagd en de zedelijke kracht van het eskadron, van het regiment, wordt er merklijk door verminderd; iets dat zeer na deelig voor de eenheid van zijne werking is.

Alle officiers-plaatsen, welke voor de onder-officiëren bestemd zijn, behoorden niet meer dan aan degenen gegeven te worden, welke ze het best verdienen. Wat moet men zich voorstellen? Wat is het ware belang van het land? Dat men de plaats doe vervullen door diegene welke de meeste verdienste bezit. — Welnu, dat men er bewijzen van geve, en wel in het openbaar, dan zal men zich gemakkelijk overtuigen, wie het kundigste is; dan zal men den overwonnen het stilzwijgen opleggen: de ijverzucht der mededingers zal opgewekt worden; men zal hen aan het werk en tot de studie van onze schoone kunst brengen, en de bevorderde zal met regt grootsch op zijne epauletten mogen wezen. Volgens dezen grondregel, als er een officiersplaats door een onder-officier moet vervuld worden, zullen alle onder-officiëren (mits ten minste twee jaren den graad bekleed hebbende), welke een goed gedrag en zich met ijver op hun vak toegelegd hebben, naar den prijs kunnen dingen. Het programma van het examen moet van te voren bekend zijn, en over de reglementen, de taktiek van het wapen, de paardenkennis, historie, geographie, topographie, rekenkunde, de administratie, de veldverschansing en vestingbouwkunde, loopen, terwijl de kennis van vreemde talen, tot eene aanbeveling zal gerekend worden. Vervolgens zal men het praktisch examen afnemen, en dit zal bestaan in de rijkunst, den wapenhandel te paard, de lessen en pelotonsschool te voet en te paard te doen doorloopen, het kommanderen van een peloton in de eskadrons-school en bij de evolutien, en eindelijk de velddienst.

De officieren der kavallerie, die leden van de commissie uitmaken, moeten niet tot het regiment behooren, waarvan de

onder-officiëren zijn, dewijl daardoor het examen onafhankelijker en onpartijdiger wordt, en dit tevens een middel is om te controleren hoe het onderwijs bestuurd en nagegaan wordt. De onder-officiëren, die het beste aan het examen beantwoord hebben, moeten voorgedragen worden.

De klasse der onder-officiëren, zoo belangrijk, zoo gewichtig, zoo noodzakelijk voor den roem van ons leger, is te veel verwaarloosd geweest; en dit was geen der geringste redenen van het dagelijks afnemen van den militairen geest.

Het grondbeginsel van gelijke aanspraak tot bevordering, zoude ongerijmd zijn, indien het bestond in onder-officiëren, officier te maken, alleen omdat ze onder-officiëren zijn, en dat ze een gedeelte der officiersplaatsen moeten vervullen.

De geest der wet moet aan verdiensten de middelen aanbieden om vooruit te komen, welke ook hunne afkomst zij; men zoude het belang van het leger zeer in de waagschaal stellen, met hetzelfde het regt te ontzeggen, geschikte voorwaarden daar te stellen, om zich van de bekwaamheid dergenen te verzekeren, welke zij in het geval is toe te laten.

Geen onder-officier of ruiter mag tot de theoretische lessen toegelaten worden, voor en aler hij geheel en al *soldaat* is, de rijkunst, den wapenhandel en de dagelijkse behandeling der paarden volkomen verstaat.

Onderwijs voor officieren.

Het is beklagenswaardig, wanneer men den weinigen lust ziet die de officieren over het algemeen hebben, om zich op hun vak toe te leggen (1), waaruit noodzakelijk een stilstand in de vorderingen der krijgskunde voortspruit (adres aan de vorderingen die het wapen der kavallerie bij ons gemaakt heeft); terwijl bij vele legers van Europa eene ioffelijke ijverzucht heerscht om de militaire studien te verbeteren, den kring der denkbeelden te vergrooten, en zich op de rijkunst en den wapenhandel toe te leggen.

Het was ligt te begrijpen, dat er, na zulke langdurige oorlogen, waarin vele officieren de epaulet alleen aan hunne dapperheid verschuldigd waren, vooroordeelen ontstaan zijn, die nadeelig voor de kundigheden waren; vooroordeelen, die door degenen onderhouden worden, welke, geene opleiding gehad hebbende, uit eigenliefde het nuttelooze der kundigheden in de boeken verspreid, moesten ondersteunen en de

(1) Het is niet alleen het theoretische gedeelte van ons vak, dat verwaarloosd wordt, maar het praktische ook; hoe weinigen vindt men er die zich op het rijden en het behandelen hunner wapens toeleggen; het afrigten en de behandeling der paarden, is bij velen onbekend; of dit nu aan de officieren of aan de chefs ligt, wil ik niet beslissen. De generaal *de Brack*, beweeft dat het altijd aan de chefs ligt, als een korps niet goed onderwezen is.

enkele wetenschap der sabel prediken. Maar thans heeft het leger een aantal jonge lieden in hare gelederen opgenomen, die min of meer eene zeer goede opleiding genoten hebben, en niettegenstaande dit, heeft de studie der krijgswetenschap weinig vorderingen gemaakt. Dit kan niet anders toegeschreven worden, dan aan de wijze van opleiding en het gebrek aan aanmoediging. De dorheid, waarmede de theoriën bij de regimenten gehouden worden, vooral wat de details betreft; die woorden, die tempo's, die werktuiglijke bewegingen, welke voor de meeste chefs de eenige verdienste der officieren waren, bragten veel toe, om den tegenzin in de studien te vermeerderen, en des te meer, daar meer uitgestrekte kundigheden slechts aanleiding voor wantrouwen en verwijdering gaven bij chefs, die dikwijls niets meer, dan drilmeesters of korporaals-instructeurs zijnde, niet zonder ongerustheid zagen, dat ondergeschikten kundigheden opdeden, om de nietigheid hunner chefs te ontwaren.

De ijver, die eenige en uitsluitende hefboom der menschelijke werkzaamheid, is buiten de wet gesteld, indien de bevordering uitsluitend volgens den rang en de ancienniteit geschiedt; alles is aan den tijd overgelaten. Geene conditiën van bekwaamheid, werkzaamheid, studie of talenten: altijd de tijd (1).

Het krijgsgenie van eenen *Frederik de groote* of *Napoleon*, is dan onvoldoende; de wet verbiedt vooruit te komen; de een moet zoo lang naar den anderen wachten, en dan zal men eens zien.

Ziedaar dan het geduld tot deugd verheven, en het geduld, dat niet anders is dan eene kracht van werkeloosheid, weldra in eene lijdelijke of teeringachtige gevoelloosheid ontaardende, dooft, den lust en de noodzakelijkheid van zich te onderrigten, uit.

De bevordering volgens de keuze, zoude wel eene verbetering zijn van de hier aangewezen nadeelen, indien deze beurt van gunst alleen aan ware verdiensten toegestaan werd. Maar wie is niet bewust, welken invloed en magt de gunst, de kuisperijen, de voorspraak op deze keuze hebben? Zou de bevordering door keuze eene wezenlijke aanmoediging zijn, dan moest dezelve alleen op den kundigsten vallen; en hoe dan te onderscheiden, zoo het niet is door een gepast examen of concours, waarbij de vereischte kundigheden, vooraf door een programma bepaald worden?

Dan, en alleen dan, zal deze beurt van bevordering nuttig

(1) Door het thans bestaand facultative examen, om vóór zijne beurt ritmeester te kunnen worden, heeft het gouvernement den ijver tot de studien willen opwekken; in hoever dit doel zal treffen, moet de tijd leeren. Een groot gebrek bij dit examen is, dat men niets dan theorie en geen praktijk vergt, zoodat men nu gevaar loopt groote theoretici te krijgen, zonder dat men verzekerd is, of ze wel een eskadron kunnen kommanderen.

De vert.

zijn; de ijver, de moeite, zullen beloond worden, en de pogingen van de andere mededingers zullen voor eene volgende gelegenheid opgewekt worden.

Zie hier de leer-methode, die welligt niet ondoelmatig is te volgen:

Om de theoriën aan de kadets en onder-officieren geleerd, vruchten te doen dragen, is het een vereischte, dat de instructie der manschappen, eskadrongewijze plaats heeft, waardoor de theorie zich met praktijk vereenigt, zonder welke vereeniging geen krijgskundig onderwijs van nut kan zijn.

De bibliotheken zouden slechts onnoodige kostbare meubelen zijn, indien men geen middelen vond, om de officieren aan te moedigen, er gebruik van te maken; zij moeten doelmatig zamengesteld worden. Behalve eenige gewone en militaire journaalen, moeten er de meeste beroemde militaire werken en de levens van groote veldheeren in gevonden worden, als ook eenige fraaije werken over de historie en litteratuur; — het krijgspel zoude welligt niet ondoelmatig zijn.

Alle dagen moet dezelve voor ieder officier openstaan; maar twee malen in de week moeten de hoofd-officieren, de officieren vereenigen, om hen te onderwijzen in de velddienst, de evolutiën, taktiek, strategie, paardenkennis; om met hen de werken van beroemde militaire schrijvers te doorloopen; hun oordeel over deze of geene evolutie of manoeuvre te vragen; zij moeten hen vragen voorstellen, om mondeling of schriftelijk te beantwoorden, en deze of gene opinie doen verdedigen. Door op dusdanig wijze te werk te gaan, zal men de ijverzucht opwekken (want niemand gaat gaarne voor een domoor door) en vrij wat meer aan de officieren leeren, dan door de thans plaats hebbende dorre theoriën.

De generaals zullen bij hunne inspectiën, de officieren over deze en gene punten ondervragen.

De praktische oefeningen zullen bestaan: in het opnemen van het terrein; te dien einde zal aan ieder officier een gedeelte worden opgegeven, om er een topographisch plan van te maken; — hierbij moet men meer op de juistheid van uitvoering, als op de netheid van het teekenen letten. Behalve bij de *files d'encadrement*, zal de kolonel bij de evolutiën, de hoofd-officieren, de ritmeester van tijd tot tijd het regiment, de luitenants het eskadron doen kommanderen. — Het is allernoodzakelijkst, de luitenants, ja zelfs de opperwachtmeesters de eskadrons, de onder-officieren de pelotons te leeren geleiden. — Hoe dikwijls zullen zij door de verliezen in het gevecht, of ziekten in den oorlog, hier niet toe geroepen worden. Gedurende den vrede hierop voorbereid, zullen zij in tegenwoordigheid des vijands, niet verlegen zijn, en zelfs het verlies van hoofd-officieren zal minder gevoeld worden, indien men een korps officieren heeft, dat op deze wijze is af-rigt. Behalve deze wezenlijke nuttigheid voor den oorlog, zoude

het nog bovendien van groot belang in vreedstijd zijn. Het vergrooten van den kring der werkzaamheden van de verschillende graden vermeedert hunnen naijver, en de noodzakelijkheid kundigheden op te doen.

Behalve deze evolutien, doen de hoofd-officieren detachementen te paard van verschillende grootte uitrusten, om hen verkenningen te doen uitvoeren, dorpen te bezetten, enz.; zij zullen dezelve volgen, om te zien, of de aanvoerder den hem opgedragen last begrijpt, en of hij de regels waarneemt, die het terrein en de vooronderstelde omstandigheden gebieden; vervolgens doe men detachementen tegen elkander uitrusten; de kolonel of een der hoofd-officieren, zich tusschen de troepen plaatsende; moet hunne bewegingen, volgens deze of gene opgegevene vooronderstelling, volgen; verbeterende wat niet goed, en prijzende wat goed uitgevoerd wordt.

Het wandelrijden des winters, dat thans slechts het afrijden der paarden ten doel heeft, zoude ook eene gelegenheid van praktische theorie kunnen zijn. De hoofd-officieren, hiertoe gekommandeerd, gevolgd door alle officieren van het regiment, behoorde hen de toevalligheden der grondgesteldheid te doen opmerken, en de regels verklaren, welke men in de verschillende omstandigheden volgen moet.

Om deze methode van instructie nog meer uit te breiden, en wezenlijke kavallerie-generaals te vormen, moeten de brigaden eens in het jaar vereenigd worden. Daar het te vooronderstellen is, dat de generaal zijne zaak verstaat, zal hij, na eenige dagen, de afzonderlijke afrioting te hebben nagezien, weldra tot de evolutien overgaan, en de brigade beurteling doen kommanderen door de hoofd-officieren van de regimenten, waaruit dezelve is zamengesteld. Heeft men eene divisie vereenigd, dan moet de luitenant-generaal dezelve beurtelings door de generaal-majours en kolonels doen aanvoeren en deze onderrijten.

De generaals moeten niet alleen daár zijn, om te toonen dat zij manoeuvreren kunnen, maar ook om de instructie te dirigeren van de hoofd-officieren, welke eens tot denzelfden eervollen rang zullen geroepen worden.

Men moet de kavallerie vooral op alle soort van grondgesteldheden leeren manoeuvreren en hindernissen doen doortrekken; op deze wijze formeert men wezenlijk kavallerie, en geen wandelaars, zoo als thans veelal plaats heeft.

De generaals en hoofd-officieren zouden dan, wel is waar, goed te paard moeten zitten; maar is dit bij geval geene vereischte voor officieren van dit wapen meer?

Behalve de evolutien, zal men ook gedurende deze vereeniging de velddienst uitvoeren. De regimenten moeten gekantonneerd zijn, even als voor den vijand; zij zullen veldwachters, piketten, ondersteunings-posten uitzetten; des morgens

bij het aanbreken van den dag, patrouilles en verkenningen uitzenden. De tenue zal dan misschien minder schoon zijn, dat een wezenlijk ongeluk voor de *grootte lieden van kleine zaken* is; doch deze moeten zich zien te troosten en hunne schade bij de eerste gelegenheid weder zoeken in te halen.

Gedurende de eerste dagen zal de dienst regimentsgewijze plaats hebben; de generaals zullen de kantonnementen rond gaan, om op de dienst toe te zien, dat dezelve naar behoren door de chefs der korpsen wordt nagekomen, en of zij hunne pligten en posities begrijpen.

Na verloop van acht dagen, zal de dienst brigadesgewijze geschieden, en ieder brigade-generaal de dienst in de kantonnementen doen uitvoeren, even als of men in het veld ware: behalve de veldwachters, de piketten, de verkenningen, de patrouilles, zal hij tusschenposten daarstellen, om zijne kantonnementen te verbinden, en eene alarmplaats aanwijzen. De luitenant-generaal zal zoo wel des nachts als bij dag, alarm doen blazen, niet alleen om zich te verzekeren, dat de brigade-generaal alles voorzien heeft, maar ook of de troepen het begrepen hebben en het weten uit te voeren, en daarna uitrusten, manoeuvreren, terug trekken, even alsof men voor den vijand was.

De drie weken, op zulk eene wijze besteed, zullen eene ware praktische school zijn, die voor allen nuttig is; zulk eene oefening bepaalt de denkbeelden van deze, terwijl hij die van de andere ontwikkelt, en indien het tot een oorlog komt, zal de ligte kavallerie er zoo vreemd niet in zijn, als dikwijls het geval is.

Aan dezen eersten grondslag van onderwijs verbinden zich van zelfs de denkbeelden van een kamp of vereeniging van vele troepen; zal hetzelfde aan de kosten en het doel beantwoorden, dan moet het uit alle wapenen zamengesteld zijn. Dit kamp, dat de militaire instructie, die hier voorgesteld wordt, moet volmaken, moet onder de orders staan, niet van eenen generaal bij naam, maar van eenen chef, die wezenlijk generaal is. De troepen zouden kamperen, bivouakkeren of kantonneren, maar altijd volgens de order die in den oorlog gevolgd wordt, met alle voorzorgen welke dezelve vereischt.

De ligte kavallerie moet in hare kantonnementen ondersteund worden door ligte infanterie. De schikkingen in ieder kantonnement moet door den generaal en chef en de luitenant-generaals onder zijne orders nagezien en verbeterd worden.

Na verloop van twee of drie dagen, toegewijd aan de inrioting des kantonnements en aan de velddienst, zal de generaal al de troepen vereenigen, in divisien of legerkorpsen verdeelen en groote manoeuvres doen uitvoeren.

De voorhoede, zamengesteld naar de grondgesteldheid en de omstandigheden, rukt uit, en zendt regts, links en voorwaarts patrouilles, om het terrein te doorzoeken zij marcheert in een of meer kolonnen, naardat er debouchés zijn.

De stelling die het leger moet innemen, verkend zijnde, gaat de voorhoede zoover vooruit, als de voorzichtigheid, voorondersteld toe te laten, om het deplouieren te begunstigen. De ligte kavallerie formeert zich, met goede intervallen voor de zware, welke zich in kolonne, met divisien op het midden, tegen over deze intervallen, op opene plaatsen, welke haar eigen zijn, heeft opgesteld; hoogten, laagten, in een woord alle terrein-hindernissen, worden door de ligte infanterie bezet.

Het geschut plaatst men op voordeelige punten, om een kruisvuur te maken, dáár, waar openingen bestaan om de aannadering des vijands moeilijk te maken; de grenadiers of zware infanterie, in kolonne geformeerd, worden als contreforten geplaatst op punten, van waar zij het spoedigst de verdediging kunnen versterken.

Het overige van het leger komt in kolonnen aanrukken, en formeert zich op twee liniën, waarvan de eerste deplouiert en de tweede veelal in kolonne blijft; de kavallerie plaatst zich in onderscheidene kolonnen, tegenover die plaatsen, waar het terrein haar vergunt te werken, altijd achterwaarts van het punt dat zij verdedigen moet. Wordt de kavallerie op de vleugel geplaatst, dan stelt men haar nimmer in de rigting der eerste linie, maar meer rugwaarts.

Wil nu de generaal vooruitrukken en slag leveren, dan de- maskeert de voorhoede het front van het leger; de infanterie die haar zamenstelde, plaatst zich in reserve op eene hoogte, zoo er eene in de nabijheid is, of op een vooruitspringend punt, of voor eenen der vleugels van de linie, vanwaar zij den vijand in den rug zoude kunnen vallen, als de aanval mislukt was en de vijand de onze wilde vervolgen. Indien er een verschanst punt in te nemen is, dan is de voorhoede hiermede belast, ondersteund door de kavallerie, die de verschaning of het dorp moet omtrekken; of wel de voorhoede wordt afgezonden, om zich op een' der flanken te begeven, den rug des vijands te bedreigen en eene voordeelige afleiding voor den aanval te maken. De kavallerie op de vleugels, dekt de infanterie, of wel plaatst zich op verscheidene kolonnen in de derde linie. De aanval geschiedt en de infanterie den vijand terug geslagen hebbende, gaat de kavallerie de bestaande intervallen (of die men voor haar opent) door, om den vijand te vervolgen. Indien men moet terug trekken, dan dekt zij de carré's, en plaatst zich op hare flanken. Men moet zich niet voorstellen, dat het noodzakelijk zij, de kavallerie juist op de vleugels te plaatsen: de grondgesteldheid, de stelling des vijands duiden de wijze aan, om ze op de voordeeligste wijze te gebruiken; men ontbloomt er geheel den eenen vleugel van, om haar snel naar den anderen te brengen en te verlengen, en om den vijand om te trekken. Wil men voordeel van eenen grooten kavallerie-aanval trekken, dan moet men denzelfden door infanterie en artille-

rie doen volgen, en de stelling door haar ingenomen, terstond door deze doen bezetten. Indien men genoodzaakt is terug te trekken, dan maakt de voorhoede de achterhoede uit, en gedraagt zich volgens omstandigheden. (Het is onnoodig te zeggen, dat de schets van deze groote manoeuvre slechts dient, om er een algemeen denkbeeld van te geven; de regels voor het opstellen der troepen veranderen volgens het terrein).

Dit zoude een militaire cursus in praktijk zijn; maar, zal men zeggen, de generaal zal kundig moeten zijn. Dit is waar: maar, is men wezenlijk generaal, zonder kunde?

Zulk een stelsel, goed verbonden en naauwkeurig nagekomen, is het krachtigste middel, om de militaire denkbeelden en kundigheden uit te breiden, om de troepen belangstelling in de dienst te doen krijgen en hun dat gevoel van meerderheid en vertrouwen in te boezemen, waardoor hunne zedelijke kracht vermeerderd wordt.

Dit stelsel kan bij ons slechts op eene kleine schaal gevolgd worden; want eenmaal tot een staat van vrede teruggekeerd, is ons leger te klein, om, even als groote mogendheden, talrijke troepen voor de evolutiën te vereenigen.

Maar aangezien, om roem en eer te behalen, de hoedanigheid meer afdoet, dan de hoeveelheid, zoo is van het grootste aanbelang, datgene wat wij hebben, zoo af te rigten, dat het in alle omstandigheden onzen goeden naam mag ophouden, en, in kunde en afrigting, niet achterstaat bij de legers van de naburige mogendheden, waarmede wij eens geroepen kunnen worden in het veld te treden. Vergoeden wij alzoo door eene goede afrigting, wat wij in getal missen. Wij zouden met minachting behandeld en overloden worden, zoo wij, minder geoefend dan onze bondgenooten, met hen in het veld moesten treden, en dat wij even goed geoefend kunnen worden als zij, dit heeft onze artillerie, die voor geene vreemde behoefte onder te doen, bewezen.

B. VAN MERLEN.

Het bovenstaande artikel hebben wij, zonder er aanmerkingen van onze zijde bij te voegen, opgenomen. Wanneer sommigen onzer lezers in enkele punten, hierboven ontwikkeld, eene afwijking meenden te bespeuren, van de beginselen welke wij als de onzen hebben doen kennen, dan gelieven zij onze stilzwijgendheid toe te schrijven aan de bescheiden eerbiediging der gevoelens van bevoegde en zaakkundige schrijvers.

J. C. v. R.

VRAGEN EN ANTWOORDEN.

II.

Meermalen zijn wij aangemaand geworden, onze denkwijze te doen kennen over de ten uitvoerlegging van 's Konings besluit van den 8sten

September 1835, n°. 26; en nu laatstelijk nog is ons gevraagd: waarom wij voor het minst, niet openbaar maakten, datgene wat ons als uitloeisels der algemeene meening, was toegezonden?

Wij rigten ons zeer gaarne naar de algemeene opinie, en dienen dit, in zekeren zin, *ex officio* te doen; in alle gevallen, weten wij hare uitspraken te eerbiedigen. Tusschen eerbiedigen en een dadelijk gevolg geven, ligt echter eene ruimte, waarin wij in sommige gevallen, bij voorkeur blijven verwijlen, om niet, op de eene of andere wijze, de rol der kat op ons te nemen; wij laten de kastanjes liever een weinig braden: *veritas odium parit!* Overigens vermeenen wij, dat de eerste gevolgeving aan dat besluit moet beschouwd worden, als eene leering, en dat het hooge militaire bestuur, uit de resultaten, eene leering zal hebben getrokken, die wellicht ten grondslag zal dienen voor eene later te nemen proeve. Intusschen hebben wij met belangstelling en ingespannene opmerkzaamheid, uit de handelingen, bevorderingen en verdienste-erkenningen, welke sedert dien tijd van het hooge bestuur zijn uitgegaan, trachten op te sporen, of deze of gene ook blijken gaf dat het bovenbedoelde besluit, werkelijk tot eenen grondslag zoude dienen, voor een algemeen stelsel, waarbij de *verdiensten*, uit het ware militair oogpunt beschouwd, en alzoo boven onkunde en middelmatigheid zou verheven worden. Dien ten gevolge hebben wij eene reeks van opmerkingen aangeteekend, die wellicht later zullen kunnen dienen, doch die ons tot nog toe te weinig licht hebben gegeven, om te kunnen zeggen, welk stelsel er eigenlijk voorziet. Wellicht had eene, sedert eenigen tijd te gemoet geziene, doch nog verwacht wordende algemeene promotie enig meerder licht verspreid, en ons in staat gesteld, op de bovenbedoelde vragen te antwoorden. Bij gelegenheid van de laatste bevordering, jeukten ons de vingers, maar het vuur was te heet en de kastanjes reeds te verbrand. De gedachte kan voor 't minst, bij de officieren der wetenschappelijke wapens opkomen, dat indien enkele officieren van uitstekende verdiensten, bij die wapens dienende, niet in dezelfde vooruitzichten kunnen deelen, als welke aan de officieren der infanterie en kavallerie geopend zijn, dat dan ook bij de ancienniteits-bevordering de organisatie van de eerstbedoelde korpsen, geen onoverkoombaren slagboom moest daarstellen, om de een of ander uitstekende verdienste, één of meerder jaren tegen te houden. Immers dat zoude, bij die wapens, het streven naar meerdere kennis, dat hier met oneindig grooter inspanning moet verkregen worden, juist omdat het wetenschappelijke vakken zijn, naar die mate onderdrukken, als het bij de andere wapens aangemoedigd werd. Zoo lag eens de organieke slagboom zwaar op het levensbeginsel van eenen hoogstverdienstlijken man, helaas te vroeg ontvallen aan het korps, dat hij tot sieraad verstrekte, en te vroeg ontrukt aan de redactie van dit tijdschrift. Toen echter bestond het koninklijk besluit, dat wij hebben aangehaald nog niet. De derde zinsnede van dat besluit, waarbij de regt koninklijke woorden: «Verlangende, in overeenstemming met dat beginsel (dat het voor Onze dienst hoogst wenschelijk is, dat de meest talentvolle officieren nog in «de kracht huns levens, de hogere rangen kunnen bereiken), zoodanige «bepalingen te maken, als welke het uitzigt openen van eene vroegere «bevordering voor die officieren, welke door buitengewone krachtin- «spanning in het beoefenen der krijgskundige wetenschappen, zich daarin «met bijzondere bekwaamheden en kennis hebben toegerust, enz.» Deze koninklijke woorden, zeggen wij, waren destijds nog niet uitgesproken. Zij oefenen nog altijd eenen weldadigen invloed uit, en geven aan de hoop voedsel, dat hiermede een stelsel wordt aangeduid, 't welk, zonder de ancienniteits-regten te krenken, eenmaal algemeen zal worden, en waarin vooral de hoofd-officieren (het spreekt echter van zelf, zonder examen-geleerdheid te vergen) zullen deelen. Intusschen blijft het voor ons nog t moeilijk, om in deze punten van onderzoek te treden en ze te ontwikkelen, daar wij, in alle gevallen, slechts naar de uitkomsten kunnen oordeelen, zonder de oorzaken met zekerheid in overweging te kunnen of te mogen nemen; de laatste kunnen zich wel doen vermoeden; maar ze als zeker aan te nemen, blijft altijd gewaagd. De eenige zekerheid die wij als eene wiskundige waarheid vaststellen, is, dat de hoogste autoriteit altijd het welzijn en het geluk der individuen, in overeenstemming zoekt te brengen met de belangen van 's Konings en 's lands dienst; en die overtuiging moet en kan men vasthouden. Wordt er nu gedwaald, iets dat men als de onafscheidelijke gezellinne van alle menschelijke handelingen moet beschouwen, dan is een vlugtige blik op de schijven, waarover de dwaling heeft moeten loopen, dikwerf genoegzaam, om de oorzaken te vermoeden, en de uitkomst te verontschuldigen: *sapienti sat.*

De uitloeisels der algemeene opinie, over de uitvoering van 's Ko-

nings besluit omtrent de buitengewone bevorderingen, treden daarenboven in bijzonderheden, waarover wij gene meening kunnen uitbrengen, en wij gelooven in gemoede, dat men in dat alles verbeteringen zal zien voor den dag komen, zoodra de leering der eerste proeve voldoende uitkomsten zal hebben opgeleverd. Iets dat eehier als eene eerste noodzakelijkheid voorkomt, was eene wijziging in het exammentwerp. Het bestaande is alleen uit een theoretisch gezigtspunt genomen, terwijl het wezenlijk beoogde doel, praktische kennis vordert. De theorie wijst alleen den weg aan, om tot die kennis te komen; deze moet alzoo benuttigd worden; maar hetgene de Koning vraagt, is de kennis die men moet bezitten, om des noods, een bataillon of een regiment te kunnen aanvoeren, in al de omstandigheden, die men zich in den werkdadigen oorlog kan denken: d. i. niet in de kamer alleen, maar ook voor het front van den troep. Het examen-programma dient dus zoodanig ingerigt te zijn, dat men den soldaten-zin, den soldaten-geest en de geesttegenwoordigheid des kandidaats op de proef kan stellen, dat men iets van hem vorderen kan, waartoe hij dadelijk in de praktijk zoude kunnen geroepen worden. Dit waren onze denkbeelden, toen wij de eerste proeve met eenige weinige regelen aankondigden, en die, zoo als men ons later te kennen gaf, den schrik onder eenige belijders voerde (echter zeer onschuldig van onze zijde) en deze denkbeelden hebben zich nog geenszins gewijzigd.

Wij zijn het ook volkomen eens met onze vragers en berigtgevers, dat de kandidaten voor 't minst eene zekere houding moet hebben, en bewijzen moeten hebben geleverd, dat zij op het moreel van den soldaat, eenen invloed uitoefenen, die eenen hooger dunk doen geven van datgene wat zij eenmaal zouden kunnen verrigten, wanneer zij meerder re-lief hadden. De stem en het geheele wezen van den subalterne officier, moet reeds eenen zichtbaren indruk maken, op alles wat onder hem, en zelfs wat boven hem gesteld is, zal hij zijne roeping als hoofd-officier kunnen vervullen, en wellicht is de algemeene achting, die de kandidaat geniet, eene eerste en hoogstgewichtige aanbeveling. Indien deze eene voorwaarde, duidelijk waren omschreven in den aanhef van het exammentwerp, dan zoude dit alles kunnen medewerken, om het oordeel der commissie voor te lichten, en aan de *voorstellers* engere grenzen te geven. In meerdere toelichtingen vermeenen wij als nog niet te mogen treden.

J. C. v. R.

KRIJGSKUNDIG LETTERNIEUWS.

De overvloed van stoffe heeft sedert eenigen tijd de ruimte aan de bovenstaande rubriek toegewijd verdrongen, en niet zonder ons van nalatigheid te beschuldigen kunnen wij de verzameling van boekwerken overzien, welke ons ter aankondiging is toegezonden. Onder deze, zijn er die, als herdrukte werken behoorende tot de *Classiques militaires*, aan velen onzer lezers bekend, slechts eene korte vermelding inroepen, om bij eene volgende gelegenheid over de nieuwere werken, een meer volledig verslag mede te deelen.

Vie politique et Militaire de Napoleon, racontée par lui même au tribunal de César, D'Alexandre et de Frederic. 3 vol. in 18° Bruxelles 1838.

Toen dit werk in Frankrijk het licht zag, maakte het aldaar veel opgang, omdat het als eene vermeende auto-biographie, de groote gebeurtenissen van de fransche omwenteling, van het fransche keizerrijk en de staats- en krijgskundige loopbaan des grooten mans in een nieuw kleed voorstelde. Het eigenaardig ontwerp des schrijvers, om zijnen held, voor de regtbank van *César, Alexander en Frederik de groote* te brengen, en zijne inzichten, denkwijze en handelingen te doen verhalen, beoor- en zijne inzichten, denkwijze en handelingen te doen verhalen, beoor- den deelen, toelichten en regtvaardigen, scheen bijzonder te bevallen. De critiek was dit werk vrij gunstig, en hoezeer zij erkende, dat er eerst in later tijd, eene onpartijdige beschouwing en beoordeeling van de daden en handelingen van den veldheer te wachten ware, rangschikte zij echter deze levensschets onder de belangrijkste en leerrijkste werken van dat soort. Daarop deed *Jomini* zich als de schrijver kennen, en verhoogde daarmede, voor 't minst bij den vreemdeling, de waarde van dien arbeid. De nieuwe uitgave, in een gemakkelijk formaat, beveelt zich door eenen duidelijken en netten druk aan, en spreekt zeer gunstig voor de keuze, die bij de verzameling van de *classiques* heeft voorgezetten.

Maximes de guerre de Napoleon. in 18° Bruxelles 1838.

Dit werkje kan beschouwd worden als een compendium van het bovenstaande, als zijnde de grondregels en stelsels, die door *Napoleon*, waren aangenomen, en die zijne wijze van den oorlog te voeren, kenmerkten. Hoezeer wij de verdiensten en den beknopten doch leerrijken inhoud van dit werkje geenszins willen verkleinen, vermeenen wij echter den voorkeur te moeten geven, aan eenen dergelijken arbeid, welke in de Hoogduitsche taal, in twee deelen door den Majoor *Kausler* is uitgegeven.

Les Commentaires de César, édition de Wauilly Bruxelles, 1838 in 18°, behoeven voorzeker geene andere vermelding dan eene eenvoudige aankondiging. Het eenige dat wij op deze uitgave hebben aan te merken, is, dat het gevoeglijker ware geweest, het met eene kleinere letter te drukken, of wellicht het werk zelf door een ander te doen vervangen, dewijl er reeds zoovele en goede uitgaven van dit echt klassieke werk bestaan.

E R R A T A.

Bladz. 109 van het vorig nummer, 1ste kolom, regel 13, staat: dat *Bonsoe* op de *Amphitrite* in verzekerde bewaring werd gesteld; — lees: op de *Merwede*.

B I J L A G E VI,

Behoorende bij den Militairen Spectator, 7de Deel, n°. 6.

(Maand December, 1858.)

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Tot militie-commissaris in het tweede ressort van Noord-Holland, hoofdplaats Haarlem: de maj. F. K. L. Sluyterman, van het 2de bat. der 3de afd. mob. N. H. schutt. Bij de 7de afd. inf., tot 2de luit.: de 2de luit. op non-activiteit H. F. Prins. Bij de afd. kur. n°. 3, tot tijdelijk adjunct-paarden-arts: de vee-arts der 1ste kl. K. A. Kim. Tot auditeur-militair ad interim in het Provinciaal kommandement van Noord-Brabant: de heer Mr. J. W. van Thije Hannes, advocaat te 's Bosch. Tot auditeur-militair ad interim in het Provinciaal kommandement van Overijssel: de heer Mr. J. J. H. de Bruyn, advocaat te Zwolle. Bij de vereenigde militaire en maritime geneeskundige dienst in Oost-Indië, tot offic. van gez. der 3de kl: de doct. in de genees- en heelkunde L. J. Warner en J. P. Bakker.

VERPLAATSINGEN.

Bij het wapen der kav. in Oost-Indië: de 1ste luit. G. A. L. Rijsterborgh, van de afd. kur. n°. 1. Bij het wapen der art. in Oost-Indië: de 2de luit. W. K. H. Feuilletau de Bruyn, van het 1ste bat. veld-art. Bij het wapen der inf. in Oost-Indië: de 2de luit. W. Lammerée, van de 10de afd. inf. Bij de 13de afd. inf.: de 1ste luit. K. G. W. H. Reimer, van de 7de afd. en gedetacheerd bij het korps jagers van Cleerens. Tijdelijk bij het korps jag. van Cleerens gedetacheerd: den 1ste luit. P. L. Tichler, van de 13de afd. inf.

EERVOL ONTSLAGEN.

De 2de luit. W. Gunning, van de 13de afd. inf. De 2de luit. L. P. W. J. de Roij van Zuidewijn, van de 7de afd. inf.

OVERLEDEN.

De 1ste luit. G. Wieland, van de 13de afd. inf. De gen.-maj. J. Verveer, opperbevelhebber der expeditie ter kust van Guinea. De ritm. A. J. C. Jonquière, van de afd. kur. n°. 1. De kap. W. van Ankeren, plaats-maj. der 1ste kl. te 's Bosch. De 1ste luit. G. J. Klobbie, van de 10de afd. inf.

B I L L A G E V I

Wet omtrent de Militaire Spectator, 7de Deel, no. 4

(Maand December, 1878.)

LAATSE WERKEN, OVERPLAATINGEN EN

VERANDERINGEN IN HET LEZEN

aan

De Militaire Spectator is het eerste tijdschrift van Nederland, dat in de laatste jaren van de 18de eeuw is ontstaan. Het werd uitgegeven door de heer J. J. van der Schueren, die toen in dienst was bij de Militaire Spectator. Het tijdschrift was aanvankelijk een verzameling van militaire berichten, maar werd later uitgebreid met artikelen over de geschiedenis, de wetenschap en de literatuur. Het tijdschrift heeft een lange geschiedenis en is een belangrijk onderdeel van de Nederlandse literatuur en geschiedschrijving.

Het tijdschrift is een belangrijk onderdeel van de Nederlandse literatuur en geschiedschrijving. Het werd uitgegeven door de heer J. J. van der Schueren, die toen in dienst was bij de Militaire Spectator. Het tijdschrift was aanvankelijk een verzameling van militaire berichten, maar werd later uitgebreid met artikelen over de geschiedenis, de wetenschap en de literatuur. Het tijdschrift heeft een lange geschiedenis en is een belangrijk onderdeel van de Nederlandse literatuur en geschiedschrijving.